

VÄLIS-EESTI

Nr. 12

DETSEMBER

1938

**KÄID
'PÕHJALA'
KALOSSIGA
JÄÄD
IKKA
KUIVA
JALAGA**

EESTI MEHAANILISE PUUTÖÖSTUSE

AKTSIA SELTS

A. M. LUTHEER

SAADUSTE MÜÜGIKOHAD:

TALLINNAS: V. Posti 9, tel. 446-16.

Pärnu mnt. 69, tel. 482-60.

TARTUS: Ülikooli 2, tel. 7-88.

VÄLISEESTLI

DETSEMBER, 1938

Nr. 12

10. AASTAKÄIK

Rahu kutsub.

Alfred Tamm.

Jõuluöö on imedeöö. Meieni ulatuvad muistsete põlvede pärimused kõnelevad jõuluaegsete kommete ja uskumiste kohta mõndagi imelikku. Usuti näiteks, et maa-alla vajunud kirikute ja kabelite kellad jõuluööl helisevad. Usuti ka, et loomad sellel ööl räägivad ning kaebavad üksteisele, mis neile kurja on tehtud. Ka arvati, et surnute hinged jõuluööl koju tulevad. Selleks pandi neile isegi sööki lauale ning — kuna majaelanikud õö õlgedel mööda saatsid — püsisid sängid, parred ja ahjupealsed tühjana — surnute hingedele kasutamiseks, nende rahu pärast.

Hilisem aeg pidas jõuluaegset kirikuskäämist tingimata tarviliseks. Mida rohkem isikuid sõidukil, seda parem. Sõites vaadati hoolega, kes esimesena vastu tuleb. Kui tuli noor neiu — oli hea õnn; vanatüdruku vastutulekul pöörduti koju tagasi või tehti kohal kolm ringi, sülitati vastutuult ja alles siis sõideti edasi. Kus kirikus ei käidud, seal loeti kodus jõuluõhtul piiblit, ning jäeti jumalasaõna-raamat kogu pühade ajaks lauale.

Lugematu hulk on jõlukombeid, nende kõikide kirjapanemisel saaks paksu raamatu. Aga kui praegune inimeste rahutu ja tasakaalutu elu ongi rõõvinud jõludelt — jõuluõhtult ja jõlukommetelt — suurema osa imelikkusest, kaunidusest ja südantsoojendavast särast, siis ometi ka neil, kellel jõuludele mõtlemiseks jätkub püsivesti kõige vähem, säilib hinges teadvus, et ainsaks sobivamaks õhtuks ja ööks aastas, millal ka rahutuim hing võib mõelda rahule, on siiski vaid jõuluöö. Ning eriti selgesti ja teravalt, kuigi vahest ka ainult alateadlikult, tajuvad jõlurahu kui vältimatult tähtsa jõluevangeliumi võlu need, kes oma kodusest sünnipära ja kommete ringist on

kistud või paiskunud eemale ja veedavad jõulud võõras ümbruses.

Ka väliseestlane jõuluõhtul enam ei usu, et maa-alla vajunud kirikute ja kabelite kellad hakkavad varsti helisema, aga ta mõistab, et see „maa-alla vajunu“, teistest eemale jäänu lõppeks on ju tema ise, ning jõuluõhtul ka tema vaimukõrvu kõige heledamini mälestustest helisema ulatuvad jõuluhelid kodumaalt. Samuti ta mõistab, et elu on logisev ja ei saa täiuslikuks kunagi, aga kui ta mäletab, et pärimuse järgi jõuluööl loomadki otsivad lohutust selles, et kaebavad üksteisele neile tehtud kurja, ja et sel ööl surnud hingedki leiavad tee tagasi koju, siis ju temagi otsib ja leiab rahu iseendas, endasse vaikselt süvenemises jõuluõhtul.

Ning süvenemisel siis tavaliselt ilmnebki, et rahutusele leiab vaigistust ja tuge eriti sealt, kus tugi on kõva ja kindel ja kus ta kord juba oli kõva ja kindel — nimelt inimese sünnipärase ringis. Võib-olla kohanud elu kestel õnne nii head kui halba, — „nii noore kui vana tüdruku näol elukirikuteel“, — võib end siis ka kolm korda ringi pööranud ja tuulde sülitanudki olla, aga seejuures laia maailma tuultesse seepärast veel kunagi ei vaibu teadvus ühest teest, — mis viib tagasi koju.

Seepärast ka iga eestlase kodu — meie kõikide vana Kodu-Eesti, ka tänavusel jõlurahu otsimisel otseki mingi suure, püha raamatuna võib jälle meenuda, laotuda iga väliseestlasegi vaimusilmade „pühadelauale“, — Kodu-Eesti tervitab ja õnnitleb, julgustab ja manitseb vaimus igat oma poega ja tütar, kes jõuluööks jäävad kaugele maade ja merede taha. Ja veel — Kodu-Eesti meenutab tänavugi, et juhul, kui jõlurahu-evangelium tänavugi ei leiaks teed

Valgust ja varju.

Kodu-Eesti valmistub oma ajaloo väarikale jätkamisele, mida teeb Välis-Eesti?

J. Annussoni Välis-Eesti päeval Tallinna ringhäälingus peetud kõnest.

Kahe inimgrupi suhete mõistmiseks peab tundma mõlema grupi füüsilist koosseisu ja vaimset palet, nende välisoludest tekkivaid vajadusi ja elu ning arenemist juhtivaid ideaale.

Kodu-Eestiga on asi lihtne: tunneme teda ju kõik oma otsestest kokkupuutumistest ja temas elamisest; ta on meil nõnda-öelda peopesa peal. Ta on meile kõigile üks ja sama miljonipealine rahvas Läänemere kaldal — ühise päritoluga, ühise minevikuga, ühiste olevikuvajaduste, huvide ning üritustega; ühise teadvuse ja tahtega kindlustada oma praegust kui ka tulevast olemist tiheda ühtekuuluvuse, koostöö ja ühiskaitsega. Isikute- ja rühmadevahelistest hõõrumistest hoolimata Kodu-Eestil on ühised ideaalid ja ühine tahe püsida kestvalt iseseisvana, ennastnäärava omapärase üksusena maailma rahvaste peres.

Välis-Eestist puudub meil säärane kõikehõlmav kujutus. Arvuliselt palju väiksem kui Kodu-Eesti — väliseestlaste arv on ligi veerand miljonit hinge — geograafiliselt ta on palju laiemaulatuslikum, ta asendiks on kogu maailm väljaspool Eesti Vabariigi piire. Väliseestlasi leiame igal maal ja mandril ning paljudel suurematel ja väiksematel

saartel. Välis-Eesti koosseisu kuuluvad ka ookeanidel ja meredel liiklevate laevade meeskondade eesti soost liikmed.

See on väga pealiskaudne ja üldjooneline pilt; raske on aga anda mõne lühida sõnaga paremat ja täpsemat. Välis-Eestit peaksime kirjeldama ta üksikosades, kuid siin on raskusi: puudub inimene, kes oleks käinud läbi kogu Välis-Eesti ja näinud teda igas ta nurgas ning urkas. Puuduvad isegi kirja teel saadud andmed kõigist Välis-Eesti osadest, nende täpsest arvust ja neis valitsevaist oludest. Seejuures Välis-Eesti asend ning koosseis on palju muutlikum kui Kodu-Eesti oma; näiteks praegune Nõukogude Venemaa Välis-Eesti on juba hoopis teine kui tsaariaegse Venemaa oma või mida ta oli kas nelja-viie aasta eest.

Välis-Eestil puudub Kodu-Eestile omane ühtlane ilme. Kanada ja Ühendriikide Välis-Eesti on teine kui Brasiilia, Argentiina, Austraalia või Venemaa Välis-Eestid. Ühiselt kodumaalt ja ühistest oludest tulnud inimesed kujunevad igauks eri suunas, nende ümber valitsevate olude ja rahva kommete järgi, sarnastudes järkjärgult rohke- maal määral neid ümbritsevate võõrrahvaste- ga ja kujunedes nende lahutamatuks osaks.

Vanasõna ütleb: Roomas elades toimi nagu toimivad roomlased. Sellest ei pääse mööda ka meie suguvennad välismail. Ei rahvustu värske väliseestlane ise ümber, siis teevad seda ta lapsed või lapselapsed. Eriti kiirelt toimub ümberrahvastumine sega-abelude mõjul. Paljude meie kodumaalt lahkunud nimekate isamaalaste ja rahvuslaste lapsed ei oska sõnagi eesti keelt; neil puudub selge kujutus eesti rahvast üldse, rääkimata veel meie rahvuslikust omapärasest ja ideaalidest või nende isikute tahtest millegagi Eesti rahva või riikluse heaks kaasa aidata.

Ainult üksikuisse suuremaisasse asundustesse koondunud rühmad püsivad kahe, õnne

mõne tema lapse hingesse, kes praegu viskleb ja heitleb võõrsil, siis leidku heitleja — tee tagasi.

Kodumaa tervitab, kodumaa kutsub. Ta ei paku oma lastele vahest küll kõike seda hinnalist, mida võib juhuslikult näha, kohata ja leidagi ning omandada mujal, aga tema piirides nii mõnigi võib hõlpsamini saavutada selle väärtusliku, mida on asjata otsitud võõrsilt, — ja nimelt Suure Ime — Rahu.

Rahu kutsub nimelt rahupühadel. Rahu soojust ja valgust vahetavad vastastikku ka tänavu nii Kodu- kui Välis-Eesti, soovides teineteisele

rõõmsaid jõulupühi ja veelgi suuremat õnne uude aastasse.

kombel ehk kolmeги inimpõlve kestel eestlastena edasi. Siis aga kaob eesti keel ka nende asunduste kodudest ning tänavailt.

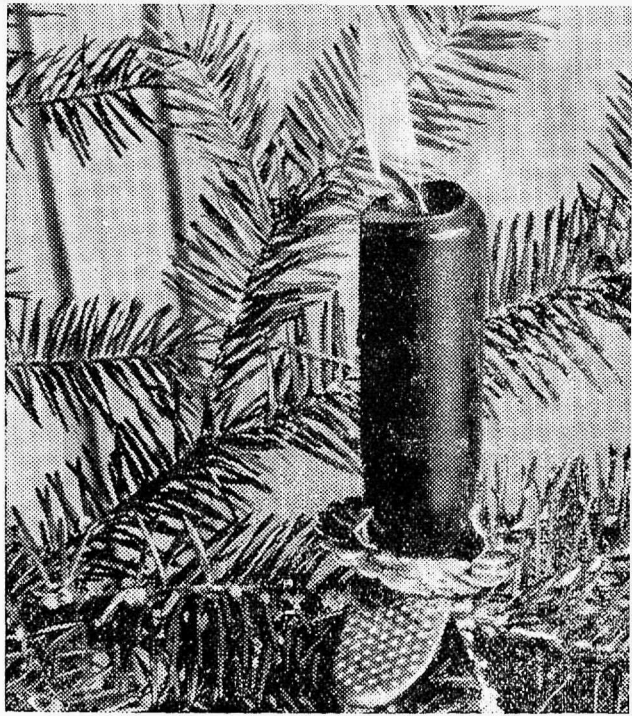
Sääraste lõpptulemustega väljarändamine on olnud Eestile suureks kaotuseks. Sellest seisukohast hinnates väljarändamine on olnud asjatuks verelaskeks eesti rahvale ja neid haavu on raske tagant järele parandada. Laksi Tõnise ja prohvet Maltsveti ajast peale on lahkunud välismaile umbes veerand osa meie rahvast — selleks, et varem või hiljem kaduda seal suurte rahvuste miljonite-meres.

Ei saa ütelda, et meie rahva väljarändanud osa — Välis-Eesti — oleks ka ise lõppkokkuvõttes kuigi palju võitnud. Ühel või teisel on olnud isiklikku edu; on omandatud ainelist vara; on saanud kuulsaks kirjanikeks, õpetlasteks jne., kuid kaugelt suurem osa on elanud harilikku keskmist või isegi kehva töörahva elu, ja praegustes ajaloo-keeristes on sisserändajad või nende järeltulijad need, kelle varandus või elu viiakse söödaks valitseva rahvuse revolutsioonilistele hulkadele. Kurb on ennustada mõnel maal asuvate väliseestlaste edaspidist saatust seniste nähtuste alusel.

Väliseestlaste enamik lahkus kodumaalt lootuses leida mujal lahedamat, huvitavamat või mugavamat elamisvõimalust. Kas teadlikult või teadmata, paljud neist põletasid kõik koju tagasiviivad sillad. Pole ime, kui kehaliselt kodust kaugel olles osalt meele, osalt olude sunnil hakati elama uut elu, huvituma uutest huvidest, millised viivad ka hingeliselt samm-sammult kodurahvast kaugemale, tehes inimese võõraks ja külmaks Kodu-Eesti arengu ning ideaalide suhtes.

Ei saa ütelda, nagu oleks väljarändajail selle asemel tekkinud mingi üldine Välis-Eesti tunne ja traditsioon. Väga harva ollakse teiste väliseestlastega kas või kirjaliiksu ühenduses; sageli ühes ja samas linnas asuval eestlastel puudub igasugune aimdus oma läheduses asuvaist suguvennist.

Üldkokkuvõttes: Kodu-Eesti ja Välis-Eesti tulevad ühisest hällist. Kodu-Eesti arenemislõngad viivad meid üksteisele järkjärgult lähemale, ühiste huvide paremale arusaamisele. Välis-Eesti arenemise suund

Jõuluvaigus.

on laialijooksev, lahutav ja hävitav. Sel ajal, kui Kodu-Eesti valmistab ennast möödunud ajaloo väärikale jätkamisele tulevaste sajandite kestel, Välis-Eesti ise õõnestab enese jalgealust, valmistades oma lühikesele minevikule veel lühemat tulevikku.

Millised on olnud ja millised on praegu nende kahe Eesti rahva osa vahelised suhted?

Nii mõnelgi korral nende peajooneks on olnud ükskõiksus, osalt isegi poolvaenulikkus. Kodu-eestlased on vaadanud võõriti neile suguvendadele, kes on kergel käel, isiklikes huvides, lahkunud kodumaalt, jättes oma maa ja rahva ükskõiksel saatuse hooleks. Välismaail liikudes tundub võõrastavana kõnetada eestlaste lapsi võõras keeles. Pole ime, kui nii mõnigi kodueestlane on nimetanud väljarändajaid oma rahvuse reetjaks, kellelt pole loota midagi head.

Säärast eitamist tundes paljud väliseestlased nii-öelda ajavad sõrad vastu ja püüavad seletada, et ega see Eesti palju midagi ei ole, ei pakkuvat korralikku elamisvõimalust, ega polevat väärt, et üks korralik isik seal elaks jne. See on harilik üksteise süüdistamine, nagu seda juhtub ka kõige paremas perekonnas. Aastate kestel üks Ameerika eestlaste rühmake on sõimanud

Eesti Vabariiki igast kandist ja sõimab veel praegugi edasi. Sageli selle sõimu taga peitub isiklik pettumus ja äparduste kibedus!

Säärast otsekohest vaenu ja teravust Välis-Eesti ning Kodu-Eesti vahel on aga vähe; pigemini on see leigus ja külm ükskõiksus, milline on valitsenud nende vahel möödunud aastakümnete kestel. Kellel oli aega või võimalust nii kaugete asjadega tegelda! Ja Välis-Eesti liikumine on vaid mõni aasta vana.

Eelpool-kirjeldatud pilt esitab teile Välis-Eestit ta kõige halvemast küljest. Kuid igal asjal on kaks külge. Kus varju, seal on ka valgust. Ka väliseestlaste keskel leiame tulist isamaa-armastust, elavat huvi kodumaa vastu ja püüet säilitada ennast ning oma järeltulijaid Eesti rahvuse liikmeina. Paljudes väliseestlastes voolab veel sama eesti veri ja tuksub veel sama eesti süda nagu nende kodumaal asuvais suguvennis. Kaugel olles kodumaa ja sugurahvas tunduvad veel mitu korda armsamatena; ununevad pisi-asjalised nägelemised ja jääb püsima isikut haarav mälestus aastatuhandelisest ühisminevikust ja noorpõlve ühiskasvamisest. Üle maailma, eriti iseseisvuse ajast saadik, leiame väliseestlaste ühinguid ja selte igal maal ja igas riigis, milliste kaudu ollakse pidevas ühenduses endise kodumaaga ja avaldatakse elavat tahet midagi Eesti rahva kasuks teha. Paljud väliseestlased kavatsevad tulla kodumaale tagasi, mitte ainult siis, kui nende käsi käib halvasti, vaid ka siis, kui neil läheb hästi.

Huvi kodumaa vastu on kasvanud väliseestlaste keskel eriti Vabariigi iseseisvuse ajal. Näit. tuli 1922. aastal kodumaale Kaukaasia eestlaste saadik — uurima siinseid olusid ja viima sealse asunduse koolile emakeelset kirjandust. Oli heameel sellele mehele kaasa aidata ta ülesannete teostamises; oli armas jälgida ta vaimustust meie noore iseseisvuse üle. Kui küla oli venelaste ja türklaste vahelises võitluses jäänud erapooletuks ribaks, asunikud olid kuulutanud endid „Väikeseks Eestiks“. Saadik kutsus enesega isikuid vägisi Kaukaasiasse kaasa — lubades priisõitu ja ülalpidamist — jutustama sealsetele eestlastele, kuidas

kodumaa saavutanud iseseisvuse ja kuidas siin elatakse.

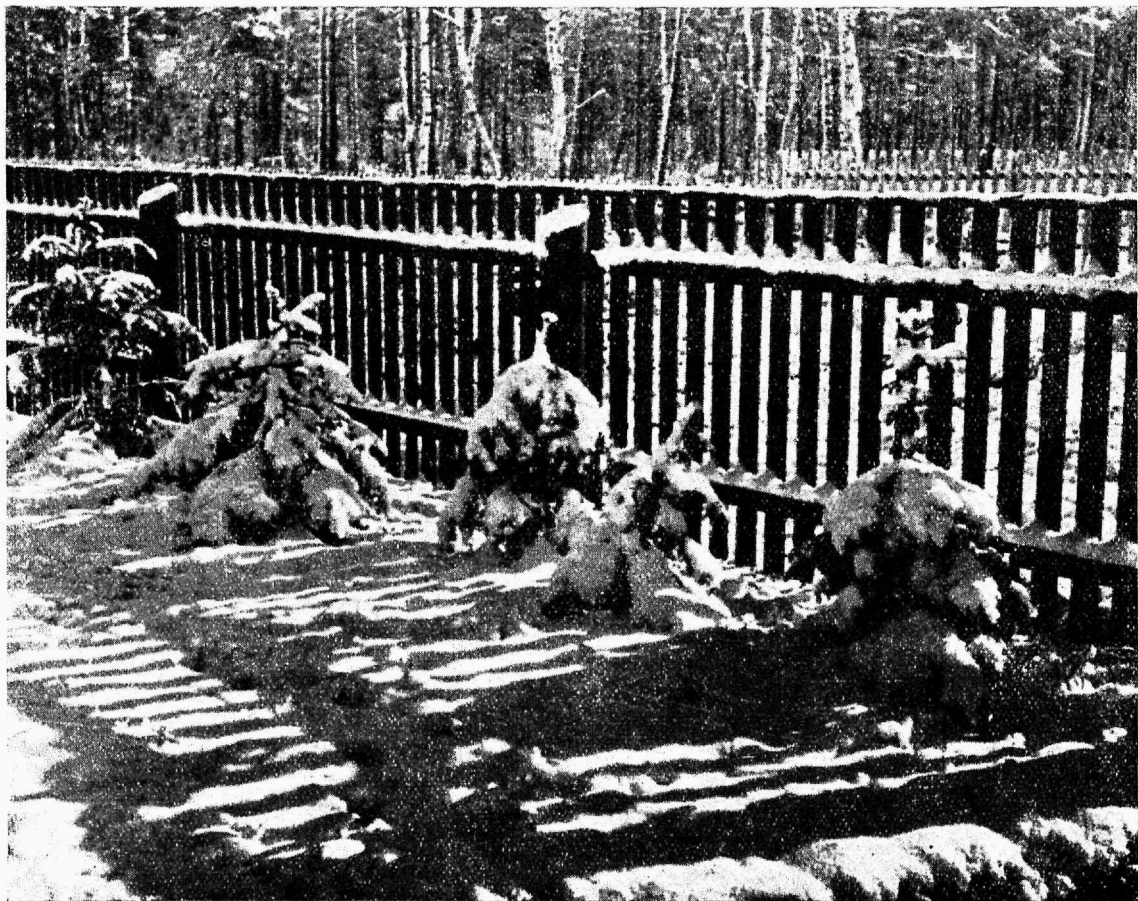
Vabariigi algusaastail Ameerika eestlased asutasid liidu, milline ühes lätlaste ja leedulaste organisatsioonidega astus samme Balti riikide tunnustamise saamiseks Ühendriikide valitsuselt.

Igal maal leiame sealsetid suguvendi-õdesid korraldamas kontserte, rahvatantse, spordivõistlusi, käsitöönäitusi ja muid üritusi — oma uute kodumaade tutvustamiseks Eestiga. Sel tutvustamisel on isegi teatavaid tegelikku iseloomuga tulemusi. Näit. on paljud turistid külastanud Eestit oma väliseestlastest-sõprade soovitusel; need omakorda on soovitanud Eestit kui vaatamisväärsset maad oma tuttavaile jne. Väliseestlaste kaudu on sobitatud ka mitmesuguseid majanduslikke, kaubanduslikke ja kultuurilisi sidemeid Eesti ja välismaade vahel.

See tutvustamine pole igakord kerge, eriti kui elatakse kaugel ja puuduvad uemad teated ning andmed kodumaa oludest. Asjal oleks palju rohkem sisu ja tulemusi, kui Kodu-Eestist oleks selleks teadlikult ja järjekindlalt kaasa aidatud. Kas või näit. arvustiku-andmete ja vastava kirjanduse saatmisega.

Toon siin vaid ühe näite. Ameeriklased on väga huvitatud nende keskele asunud sisserändajate rahvuslikest kommetest, tantsudest, riietest, lauludest jne. Ja Ameerika eestlased on armastanud üks või teine kord uhkustada, et eestlased on laulja rahvas — rahvas, kes laulis enese vabaks. Nii-suguse väitega artikleid on ka ilmunud Ameerika ajalehis. Ja kui ameeriklased paluvad eestlasi oma rikkast lauluvarast midagi ette kanda, siis on ainsaks, mida pakuda — igivana võõrsilt laenatud repertuaar: „Mu isamaa armas“, „Kui kallist kodust läksin“ jne.

Tõele au andes peab tunnistama, et uus muusikaline looming pole ka Välis-Eestis rohkem läbi lõõnud kui kodumaal. Ja ameeriklased küsivad imestusega, kas eestlastel ei ole mõnd oma algupärast laulu. Hea, kui osatakse juhuslikult „Tuljakut“ või mõnd populaarsemat eesti viisi; siis aga jälle ei

„Meil aia äärne tänavas...“
NÕUD on ta kaetud lumega.

osata sõnu jne. Kodu-Eesti võiks siin palju aidata muusikakirjanduse levitamiseks.

Välis-Eestis on lõõnud uuesti kasvama rahvustunne, mille õhutamine kodumaalt aitaks säilitada Eesti välisasundustes meie keelt ja meelt kauemaks ajaks. Võib eitada ja tulebki eitada igasugust massilist väljandrändamist kodumaalt. Sellest hoolimata aga Välis-Eesti on olemas. Ta on osa meie rahva luust ja lihast; temas eesti rahvusliku tunde õhutamine on Välis-Eesti liikumise

peaülesandeks; seda tööd tuleb toetada meie riigi ja rahva mitmekülgses huvides.

Üks aastakümneid merd sõitnud ja maid käinud väliseestlane palus saata enesele laulu „Eestlane olen ja eestlaseks jään, kuni ma elan ja hauasse lään“ sõnad. Olud olid ta teinud väliselt muulaseks, kuid sees tüksus endine kuum eesti süda. Sirutage talle kätt Kodu-Eestist, osutage talle rohkem huvi ning vastutulekut, ja nii mõnigi väliseestlane saab uuesti meie rahvuse tegevaks ning tulusaks osaks.

Lõuna-Aafrika iseloomustusi.

*Külluse üllatused. — Eestlaste head eeldused teiste rahvaste kõrval. —
Vaimikasuu erinevused ja tueg eesti kartulile.*

A. Lätti.

Võib-olla minu pilk Lõuna-Aafrika olude kirjeldamiseks enam hästi ei sobi sel põhjusel, et olen kohal viibinud juba kaua ja ma ei näe enam nii, nagu tajuks seda värskelt saabuva kodumaalase silm. Olen harjunud kõike vaatlema juba ükskõikse, harjunud pilguga. Aga eestlane olen ometi, ja võrdluste tegemiseks on mul ka kodumaa olud siiski küllalt selgesti meeles.

Eriti suur vahe paistaks siin silma eesti põllumehel: pole siin näit. heinategemist kodumaa mõistete kohaselt, pole siin põllumehel ka tavalisi taluhooneid peale elumaja ja mõne riistakuuri ja — pole ka talve. Külv ja maaharimine on võimalik aasta läbi, ühendusteel on alati nii kuivad ja head, et vankrile võib laduda nii suure koorma kui vanker ja loom vedada suudavad. Näiteks on kartulipanekuks aastas kaheksa kuud aega, kõrsvilja külvamiseks 4—5 kuud ja rohelist toitu võib külvata aasta läbi. Tööpäeva pikkus seejuures pole kunagi suurem kui 12 tundi ja mitte lühem kui 8¹/₂ tundi, maha arvatud 1¹/₂—2 tundi söögiajaks.

Aga siinses külluses, kus leidub kulda ja igasuguseid muid loodusvarasid, pole siiski puudust ka vaestest inimestest. Et kindlaks määrata vaesuse põhjusi, sinne riigivalitsus järjest asutab ja paneb tööle mitmeid uurimiskomisjone. Küsimuse kallal olen juurelnud minagi, ja usun, et kohalikes oludes vaesuse põhjusi pole mitte üks, vaid mitu. Nende hulgas üheks tähtsamaks on rikkus ise, — maa on enamikus koondunud üksikute rikkaste kätte, kes teda ei müü

ega rendi, vaid annavad ainult pooleterale. Sel kombel maaharija loomulikult ei mõtle kulutada maaparandusele, aetakse läbi võimalikult vähese kuluga ning seejuures muidugi rikutakse ja kurnatakse maapind. On kujunenud harilikuks, et sellised pooleteralised ühel kohal töötavad vaid aasta ja otsivad siis jälle uue koha, kus kordub sama viletsus. Omanduseks aga saab maad Lõuna-Aafrikas osta praegu peamiselt vaid ärimeeselt, kes hangeldajaina kasutavad ära pankrotte ja oksjoneid.

Ning teiseks tähtsamaks vaesuse põhjuseks näivad olevat vaesed ise, sest nende varaks on ka tahtevaesus, huvivaesus ja mõistusevaesus. Siin on Euroopast sisseveetud mesilaste kohta pandud tähele, et algul, esimesel paaril aastal, nad töötavad väga usinasti, aga siis nende huvi tagavarade kogumiseks kahaneb järk-järgult. Sama võib märgata ka siinsete inimeste suhtes, — enamik neist loodab elus vaid kuidagi „läbi närutada“, püüdmata luua elule kindlamat alust. Abiellutakse juba 16—18-aastaselt ja elatakse siis vaid peost-suhu, töötades päeviti metsatööl või ka lihtsamail riigitöil, palgaga 5 šillingit päevas.

Siinsete inimeste juures eriti ja pahatihti torkab silma nimelt tahtejõupuudus. Sellele otse vastupidiseid näiteid olen leidnud ka oma kõige lähemate naabrite elust. Üks neist, pärit hollandi perekonnast, ei oska lugeda ega kirjutada, ja noorena tööle hakates pidi ta orjama farmerite juures palgaga 1¹/₂ šillingit päevas. Aga nüüd on ta rikas mees ja omab suure, võlgadeta farmi. Sellestki näitest

peaks olema ilmne, et elus edasijõudmine siin pole mingi vägitegu niikaua, kui selleks on kindel tahe, aga selliseid inimesi kahjuks on vähe. Üks teine mu naaber, inglise perekonnast ja väga rikaste vanemate lapsena sündinud, oli omal ajal ametis pangas, kus osakonnajuhatajana sai 700 naelsterlingit aastas palka. Tema aga arvas, et maapidajana ta teenib rohkem, loovutas koha pangas ja hakkas põllumeheks. Selles „karjääris“ ta on seitse korda olnud maksuvõimetu, ja praegu harib pisikest aedvilja-aeda, vanemate ja riigi toetusel. Sellelaadised nähtused, olles enamuses, tõendavad vaid inimeste kergemeelsust ja tahtenõrkust.

Tahtmata otsida ja kinni naelutada kõiki siinsete inimeste puudusi ja vigu, võin oma tähelepanekutest alla kriipsutada eeskätt siiski seda, et edu pandiks pole küll mitte niivõrd tingimused ise, vaid oskus neid soodsaid tingimusi käsitada. Oma kaasmaalaste, eestlaste, suhtes aga võin kinnitada, et eestlastel on tahtejõud üldiselt väga tugevasti välja kujunenud, mis nähtavasti on tingitud ägedast võitlusest olemasolu eest kitsastes oludes. Ühtlasi näib isegi, et eestlased seda omadust ise alati küllalt hinnata ei oskagi, ja nimelt sellepärast, et ei osata end õieti võrrelda teiste rahvastega.

Üheks tähtsamaks vaesuse põhjuseks siinseteski oludes on veel asjaolu, et vaesed püsivad organiseerimata ja ei suuda endile luua mõjuvat esindust seadusiandvas kogus. Muuseas on ka selle tõttu siin klassivahed võrdlemisi suured ja teravad. See aga näib paratamatuna, kuna pealegi jõukamad klassid, inglise eeskujul, oskavad kõiki pealekasvavaid andekamaid noori jõude kehvematest kihtidest osavasti juhtida spordi ja muile aladele ja endasse sulatada.

Lõuna-Aafrika pakub huvitavat vaatlusmaterjali ka neile, kes suvatsevad jälgida ja võrrelda üksikute rahvuste iseärasusi ja iseloomustavaid

jooni. Vaevalt leidub maailmas teist niisugust kohta, kus tähtsamad maailmarahvad samas proportsioonis ja samades oludes käsikäes töötavad nagu siin. Nii mõnegi rahvuse juures torkab silma, et iga üksik tema esindaja võib siia asunud olla juba mitukümmend aastat ja mitu põlve tagasi, aga seda rahvust iseloomustavad jooned püsivad neis vägagi ilmekaina. Eriti tugevasti säilivad nähtavasti sakslaste omapärasused: patriotism, osavus oma tööalal, uhkus, tugev tahtejõud jne. Prantslaste järeletulijad on sakslastega võrreldes lõbusamad, lahkemad, kuid nende tahtejõud on märksa nõrgem. Eriti saamatud aga on segaverd inglaste järglased, ja seda nimelt põllutöö alal. Paljud neist, raskustesse sattudes, püüavad muretseda veel ainult oma jalanõude ja kehakatte eest, ja kui need on olemas, ei hoolita enam palju muust.

Kehvikute hulgas on valged siin üldiselt märksa süngema käitumisega kui neegrid. Mustade häid iseloomujooni on eriti palju hotentottidel, — nad on heasüdamlikud, ausad ja võrdlemisi töökad. Need rõõmsad ja lõbusad olevused armastavad alalõpmata lobiseda ja naerda igal võimalikul juhul, tihti isegi ilma suurema põhjuseta. Näo või kehaehituse poolest on ilusaid nende hulgas vähe. Sellest on hotentottidest märksa ees kahvrid. Kuna hotentotid on kollaka nahaga, on kahvrite nahavärv must, kuna iseloomult on kahvrid sõjakamad ja kardetavamad tüli korral. Kõigi neegrite üldiseks ja ühiseks iseloomujooneks aga on muretu olek. Peavarjuks neegrile piisab hurtsikust, mille ta lööb üles päeva-paariga, kinnitades selleks postid otsapidi maasse, ja postide vahed täidab hagude ja poriga. Hurtsiku katus aga laotakse heintest, valides selleks vaid sellist heina, mis kõige rohkem kättesaadav juhtub olema. Neegri keskmine päevapalk on 2 šillingit. Raha, mis teenitakse, viiakse poodi suhkru, kohvi, tubaka ja leivajahu ostmiseks.

Neegrite muretu oleku kohta meenub näide ühest perekonnaga neegrist, kelle hurtsik juhtus põlema tuhaks. Tulle jäid ka kõik neegri riided, perekond pääsis vaid särgiväel. Ja kui siis neegri peremees temale õnnetuse puhul kinkis kaks naelsterlingit, läks neeger poodi ja ostis ühe naela eest paar hilpu riideid endale ja lastele, teise naela eest aga — kitarrri. Kui eestlase vaimulaadile selline toiming paistab arusaamatuna, siis siin aga ei pööra sellele keegi kuigi suurt tähelepanu ega avalda võõrastust, nagu oleks see loomulik nähtus. Oma hingelaadilt aga on neegrid küllalt õrnatundelised, viisakad — ühe sõnaga, üsna huvitav rahvas. Oma au, õiguse ja perekonna eest astub neeger alati südilt välja.

Hoopis üllatava ja huvitava avastuse tegin kord kahvrite keele alal, leides kaks sõna, mis nii kõla kui ka tähenduse poolest täiesti ühtivad vastavate sõnadega eesti keeles. Need on: „kodu“ ja „oda“. Mõtlesin seejuures teooriatele, mis eestlaste ürgse algkoduna määravad Aasia, ja kuna Aasia on L.-Aafrikast veelgi kaugemal kui Euroopa, on selline ühtesätuvus kummaski keeles mulle kuni tänaseni jäänud mõistatuseks. Ei tahaks ometi uskuda, et kunagi mõned muistsed eesti meresõitjad need sõnad kahvritelt oleksid laenanud ja need kodus kehtivusele viinud.

Jättes selle küsimuse esialgu vaid kurioosumite valda, kirjeldan allpool lühidalt veel neid üksikuid erinevusi L.-Aafrika ja Euroopa taimeriigis, mis kodumaalastele võiksid pakkuda huvi. Siinse looduse metsikuses euroopa aednik leiaks paljusid taimi, mida Euroopas kasutatakse vaid köetavais triiphoneis. Nende hulka kuuluvad kõik tähtsamad asparaguse liigid, mitmesugused sõnajalad, nagu näit. palmitaoline kõrge „Thirty days“, mis hoidub veega vaasis 2—3 kuud, jne. Mäestikes on siin mäenõlvad kaetud punaste liiliatega, mille botaaniline nimi on *Vallota purpurea*

ja milliseid olen Eestis näinud kasvatavat ainult pottides. Ka väga mitmesuguseid gladioluseid leidub siin metsikus olekus; üks neist, roosade ja kollakate lilledega, kasvab Kaplinna ümbruses 1—2 jala kõrguseks ja teine, punane, kasvab ida pool ja võrsus 2—3 jala kõrguseks. Lilled neil on pisut vähemad kui aedsortidel, kuid oma värvide sügavusega trum-pavad nad viimased kaugelt üle.

Praktiliselt seisukohalt võiks eestlasi Lõuna-Aafrika huvitada puuviljakasvatuse kõrval ka oma kartulikasvatusega. Sest siin degenerereerub kartul nii kiiresti, et Euroopast sisseveetud kartuliseemet pannakse maha ainult neli korda, ja seejärel tuleb võtta tarvitusele jällegi uus, Euroopa päritoluga seeme. Viimasel ajal kuuldu siin tihti nurinat Inglismaalt toodud kartuliseemne kohta. Arvatavasti kasutavad Inglismaa põllumehed maapuudusel üht ja sama maad kartuli alla liiga tihti, mistõttu kartulihai-guste eod jäävad mulda püsima kuni järgmise kartulipanekuni. Ka pole talv Inglismaal kartulihai-guste idude hävitamiseks niivõrd karm kui Eestis. Seepärast usun, et eestlastel tuleks oma kartuli eksportimisel silmas pidada ka Lõuna-Aafrika turgu.

Tähtsamad kartulisordid, mida siin kasvatatakse, on: 1. Up-to-date (seda sorti kasvatatakse rohkem kui ühtki teist), 2. Alpha (mis on samuti andnud häid tulemusi) ja 3. Majestic. Varajastest kasvatatakse: King of the Earlies, Flourball ja Early Rose. Kohati kasvatatakse ka: King George ja Sutton's Abundance. Teistest tähtsamaid on ikkagi Up-to-date, seda sorti võiks siin müüa isegi suurel viisil. Sisseveetavad kartulid, võimalike kartulihai-guste ärahoidmiseks, käivad kindla valitsuskontrolli alla.

Puudutatud küsimusest huvitatud isikud võivad lähemate teadete saamiseks pöörduda Eesti eksportööride poole: A/s. Rumberg, Tuberg & Co., Tallinn, Nunne 18.

L.-Aafrikas, okt. 1938.

Brasiilia raadio.

Reklaam õhu kaudu ja äärline raadio. — Lauluvõistlused eetris. — Võistlus, võit ja selle kummaline tasu. — Eesti laulud Brasiilia raadios.

Jüri Viinamägi.

Brasiilias iga lauluõppiva kunstijüngri südamesooviks on — nii ruttu kui võimalik pääseda avalikkuse ette. Selleks valitakse raadio või teater.

Kuna raadiokultuur siin maal tehnilisest küljest on õige kõrgel tasemel, s. t. saatejaamasid on kui kodumaal seeni pärast vihma (siin seeni ei ole!), siis tee raadiosaatejaamani pole kuigi konarlik ega raske. Pean aga tähendama, et raadio ja teater, s. t. ooper kui ettevõtte, mitte ooper kui niisugune, on hoopis teistel põhimõtetel organiseeritud kui vahest Euroopas, kuid kindlasti teisiti kui Eestis.

Kõigepealt mõni sõna raadiost. Brasiilias raadiosaatejaamad kuuluvad igasugustele äärlistele trustidele — sellega siis on nad eraettevõtted. Raadioga püütakse suurt äri teha ning ebaõnnestumise korral peab ettevõtte oma tegevuse lõpetama. Olen kohanud palju orkestrimehi ja lauljaid, kellel palgad raadiost olid saamata.

Iga uus raadioettevõtte algab oma tegevust harilikult õige suurejooneliselt. Palgatakse umbes 40-liikmeline orkester ja tuntud lauljaid. Kuulutuste ja reklaami tuludest püütakse katta kulusid. Kuulutuste tulude suurusest oleneb saatekava headus ja kultuuriline tase. Ja just sellepärast on tihti saatejaama juhtkond sunnitud alistuma nii mõnegi firma kapriisidele.

Kõigepealt nõutakse, et enne kui ka pärast reklaami oleks saatekavas hea ja mõjuv muusika. Neid tingimusi täidab saatejaam vasturääkimata, sest „hea ja mõjuva“ muusika mõiste on väga paindub. Muresid aga sünnitavad nn. õige ebumusikaalsed nõudmised. Näit. sunnitakse „halloo-meest“ muusikapala ettekandmise ajal sellele reklaamisid sisse hõikama teise mikrofoni kaudu, mis asub teises ruumis, nii et laulja ja orkestrid sellest midagi ei märka. Ei puudu ka sääraseid „reklaamtrikke“, kus isegi mõ-

ni suurem aaria, lauldud mõne maailmakuulsuse poolt (arusaadavalt grammofoniplaadil) äkki ta ilusaimas ja mõjuvaimas kohas katkestatakse ja valjuhääldajast kostab — reklaam! Säärase saatuse osaliseks langevad ka sümfooniad.

Väga moes on lauluvõistlused. Raadio teel teatatakse, et algajatele ja edasijõudnud lauljatele võimaldatakse esineda raadios. Parematel ja lauluvõistluse võitjal on isegi väljavaated kuulsusele, palgale ja heale lepingule.

Mind huvitas üks säärane üleskutse ja niisiis sammusin ka mina „võitlusareeni“ poole. Tahtsin neid algajaid ja edasijõudnuid kuulata ja näha. Raadiosaateruumi kõrvale ehitati parajasti ühte salong-teatrit. Kuna saal oli alles tooliridadest tühi, siis osutus see ruum tulevastele „tähtedele“ ja „kuulsustele“ ilusaks ootehalliks.

Minu kokkumine oli suur: sajad inimesed olid tulnud kokku, ja mitte ainult algajad ja edasijõudnud, vaid nende seas nägin nii mõndagi Sao Paulos tuntud lauljat ja lauljannat.

Õige mitmekesine ja kirju oli see kunstijüngrite hulk. Siin oli neegreid, mulatte, kollaseid ja valgeid. Kostis igasuguseid keeli. Peagu terve Euroopa keelte kimp resoneerus suures, aga ebamugavas saalis. Lauluõpetajad jagasid oma õpilastele veel viimaseid instruksioone. Isad ja emad olid oma noorte tütarde kannul. Ega sellisesse kohta tohi oma tüdarta üksinda usaldada! Isegi laulutundi tuleb kaasa isa, ema või mõni sugulane. Nii on see moeks siin maal.

Vaatan. Üks ema hoiab käest oma pimedat poega, kes naeratab naeratusega, misugune on omane ainult pimedatele. Naeratus täis lapselikkust. Emal aga nägu murest tõsine. Viletsusest kõneleb nende kahe tööotsija välimus.

Algab nimede ülesmärkimine. Üks märki-
jatest astub ka minu ette. Olgu pealegi, mõt-
len. Ja lasen end registreerida. Minu järje-
korranumbriks saab 513. Süda lööb tuksu-
ma, sest „13“ on minu õnnenumbr! Pime-
da laulja numbriks on 514. See laulja, see
kolleeg huvitab mind kõige rohkem. On ta
tenor? bass? või isegi bariton? Viimasel ju-
hul on ta minu konkurent.

Järgmine päev. Samad võistlejad, samas
saalis, kuid suurema pingega. Täna algab
eksamineerimine! Oh seda kõha ja arsti-
rohupillide paberi kröbinat, mis täidab nüüd
saali!

Saateruumi kutsuti kandidaate sisse ikka
kolmekaupa. Emad, isad ja teised saatjad
on sunnitud ukse taha jääma. Lavale aseta-
takse häälekõvendaja. Ja varsti kõlasidki
„turniiri“ kohinad. Kui laulab mõni tütar,
kelle ema kuulajate seas viibib, siis häda
sellele, kes julgeb kõnelda või muul viisil
segada „tulevase tähe“ ettekannet.

Meeshäälte seas võis leida palju rohkem
kultuuri kui naishäälte seas. Meeshääled
olid palju mahedamad ja puudus see nohu-
kõla-värving, missugune mõnedel naishäältel
arenes kuni inetu teravuseni.

Seda esimest eksamit ei antud edasi maa-
ilmaruumi, vaid ainult saalist saali. Minul
sel päeval ei tulnud laulda. Nimekirja järgi
olin viimaseid. Alles nädal hiljem eksami-
neerimishetk hakkas minule lähenema.

Niisiis seisan viimaks ka mina mikrofoni
ees. Silmade eest libisesid mööda saate-
jaamad ja mikrofonid, mille ees tuli minul
nii tihti seista — Tallinnas, Helsingis, Riias,
Varssavis, Vilnos, Königsbergis, Berliinis
jne. Eriti elavalt kerkis silme ette Varssavi,
sest seal laulsin ma kodumaa laule oma
emale, kes kaugel Leningradis mind pealt
kuulas. Olin 17-aastane noormees, kui nä-
gin ema viimast korda, ja laulsin talle juba
30-aastase mehena. See jäi ka minu viim-
seks lauluks temale, sest ta ei ela enam.

Püüdsin saavutada tasakaalu, võites mine-
vikumälestused, ja esineda hästi ja distsipli-
neeritult. Kui palju minul „tasakaalustumi-
ne“ õnnestus, ei tea, kuid ilmudes jälle
kaasvõistlejate hulka, võeti mind vastu
suure käteplaginaga. Sellest järeldasin, et
laulmine oli õnnestunud.

Nüüd tuli kord ka pimeda kätte. Kõik oo-
tasid huviga. Tema häälel puudus igasugune
koolitamise tundemärk. Häälel kõlas hirmu-
äratavalt öudsel, hauataguselt. Ja ometi
just see „hääle hauatagusus“ sai temale
võistluse kestvusel tugevaks trumbiks. Tem-
al ei tulnud meeldegi laulda kultuurmaail-
ma laule, vaid kitarril saatel laulis ta nn.
„kaipiirade“ laulusid. Kaiipiiradeks nimeta-
takse siin Brasiilias ürgmetsade boheemlasi.
Nende muusikariistaks on omasugune kitarr
ja suur vaasitaoline tühi puust nõu, mille
põhjast kuni mänguriista välisääreni ula-
tub peenike pulk. Hõõrudes seda pulka sõr-
mede vahel tekib mänguriistast sumbunud
kärin, mis sarnleb lõvi mõirgamisega. Selle
mõirgava pilli nimeks on „kuika“. Karne-
vali ajal rändavad kaiipiirad linnadesse. Esi-
nevad tänavatel üksikult ja ka rühmades.
Suurematel rühmadel on ligi ka tantsijaid
mõlemast soost. Laulude tekstid on õige
naiivsed. Need tantsijad ja lauljad hoolitse-
vad siis rõõmsa tuju eest. Suuremad pabe-
rossivabrikud angažeerivad neid „vaba-
kunstnikke“ ka reklaamitegemiseks. Kaiipi-
rade hulka kuulub neegreid, mulatte ja
isegi valgeid.

Lauluvõistluse kohtunikuks oli sama saa-
tejaama direktsioon, kes istus ühe peadirek-
tori korteris raadiovaljuhääldaja juures.
Igal lauljal tuli esineda kolme lauluga. Ühe
hoogsa, siis mahlaka ja lõppeks ühe õige
pianissimo lauluga.

Iga kord, kui minul tuli laulda, olid San
Paulo eestlased sellest informeeritud. Näda-
las tuli laulda kolm kuni neli korda. Iga
uue baritoniga tuli minul jõudu katsuda.
Siis helises telefon, ja liisk langes. Tugevaks
vastaseks osutus minule keegi itaallane.
Kolm õhtut tuli meil võistelda. Esimesel õht-
tul pidime mõlemad suuri ja „tugevaid“
laule laulma. Valisin Schuberti „Igavesele“.
Itaallane „Pajazzo“ proloogi. Meil mõlemal
olid näod pingutusest higised, sest võidu-
krooniks oli — kontraht. Öeldi, et oleme
võrdsed. „Tulge homme jälle! Kuid rohkem
meloodilise muusikaga.“

Laulsin Türrnu „Üürrike elu“. Konkurent
aga „Caro mio ben!“ Ka nüüd ei langetatud
otsust kummagi kasuks.

„Tulge homme, aga õige pianissimo lauldega,“ ütles peadirektori poeg.

„Nüüd on võit minu!“ mõtlesin, sest pianissimo-võimete näitamiseks on minul „ekstra“ laul: „Still, halt still!“ ...

Ma tulingi võitjaks! Ei enam näinud itaallast raadios.

Säärane võistlus kestis juba ligi kolm kuud. Ikka vähemaks ja vähemaks sulas lauljate arv. Viimasel võistluspäeval oli meid järel veel ainult kolm. Peale minu üks naishääl ja pime laulja ühes emaga, kes aitas pojale kõvasti kaasa. Poeg laulis ja „saatis“ end kitarril, ema aga vahetevahel tegi kuikal „lõvi mõirgamisi“.

Pimeda number oli tõesti traagiline ja ühtlasi ka koomiline. Koomilised tundusid laulude sõnad. Kurb oli aga vaadata lese ema näginud nägu, tööst kurnatud sõrmi ja aastatest küürvajanud kogu. Pimeda poja suu oli ebaloomulikult vahus, nii et piisad langesid kitarrile. Mõirgava kuika sumbunud hääl, pimeda lapselik ja muretu naeratus, tema tampimine vahete-vahel ühel kohal ning ema krampplik näopingutus, laulu süütu ja lõbus tekst, missugune sugugi ei harmoneerinud ettekandjate välisilmega, mõjusid väga rusuvalt.

Istusin viimaks härra direktori kabinetis.

„Teie olete vastu võetud! Me anname teile kaks korda nädalas 15 minutit esinemiseks.“

Agarahast ega kontrahist — ei sõnakestki. Küsis ühtlasi, mitmes keeles võiksin laulda? Vastasin, et soovi korral kuues või seitsmes keeles. Kõnelesime ühest ja teisest asjast, agarahaline külg jäi puudutamata. Näen, et direktorihärra sirutab kätt elektrikella nupu poole... „Ahaa!“ mõtlesin mina, „nüüd toob härra sekretär kontrahi.“

Härra sekretär ilmuski suurte kaantega ja ulatas minule, kaunis kavala naeratusega, ühe suurema poogna.

„Muito obrigado, senhor!“ (Täna Teid, härra!) ütlesin püsti tõustes. Kodus pidin ma selle sisu läbi lugema ja siis uuesti tulema.

Istun mugavalt kodus terrassil ja loen. Pikemaks ja pikemaks venib minu nägu.

Või see ongi see kuuluse kontrahit!? See võidukroon ja ohverdatud aja vilil?! Petta

ma siiski ei saanud, sest selle paberi järgi olid väljavaated tõesti hiigelsuured, kuulustehinnad aina uppused paljudesse nullidesse. Või nii! Oma laulu palga pean ise kuulustustega „kokku laulma“! Ise pean reklaamiandjaid üles otsima ning kasseeritav raha on minu — palk!

„Muito obrigado! para isso falta o tempo!“ („Täna, selleks puudub minu aeg!“) oli minu lühike telefoniteel antud vastus.

Milleks oli tarvis kõike seda? Vastus on lihtne. Sel moel sai saatejaam juurde palju uusi kuulajaid ja reklaamiandjad olid samuti „haljal oksal“, sest ka lauluvõistluse ajal töötas reklaam hoogsalt. Kannatada saime ainult meie. Kahju kadunud ajast ja südamest kahju ka pettunud (et mitte ütelda — petetud) emast ja ta pimedast pojast!

Suur-saatejaamade hulka kuuluvad Brasiilias „Difusora“, „Radio Sociedade Fluminensa“, „Cruzeiro“, „Educador“ ja „Radio Nacional“, ning t. „Educador“ kuulub Brasiilia haridusministeeriumi alla. Siin reklaami ei tehta. „Educadori“ peaülesandeks, nagu väljendab ta nimigi (edasijõudmine), on kõigile algajale kunstnikele ja konservatooriumide parematele õpilastele võimaldada „ennast näidata“. Seal saatejaamas võib alati kohata tulevase Brasiilia kuulsusi. „Educador“ angažeerib ka elukutselisi. Need peavad aga tõesti head olema ja eeskujuks noorile kunstnikele kui ka konservatooriumide õpilastele.

„Radio Nacional“ propageerib brasiilia muusikat ja brasiilia keeles laulmist (brasiilia keel on sama, mis portugali keel, kuid brasiillane ei taha ja talle ei meeldi, kui kõneled või laulad portugali keeles, peab kõnelema ja laulma — „brasiilia keeles“!).

Millegipärast valitseb arvamine, et brasiilia keel ei kõlba laulmiseks ja selle vastu hakkaski „Radio Nacional“ tugevasti võitlema. Schuberti ja Beethoveni laulud lauldakse siin juba omamaa keeles — brasiilia keeles.

Minagi laulsin Beethoveni „Kõik taevad kiitvad“ brasiilia keeles (Os ceus declaram a gloria de Deus!). Šlaageriks on muutunud vene laul „Очи черныя“. Ei saa öelda, et tõlgituna kõlaks halvasti — „Os olhos negros“.

Eesti uuemast kunstist.
J. Pütsepp: Rukkilõikajad (õli).

Pühapäeviti, umbes kella 2—4, on nn. lastetund. Iga ema, kes on arvamisel, et tema laps on „Wunderkind“ (ja neid emasid on palju), võib oma lastega saatejaama tulla. Lapsed esinevad ilulugemisega, lauludega, klaverimänguga, ja ei puudu ka viiul. Huvitav on see, et iga ema püüab oma lapse vanust varjata ja esitleb teda õige noorena. Säärast noorendatud last (8-aastane!) nägin seisvat mikrofoni ees kaunis toreda neiuna. Minu arvates oli ta vähemalt 14 aastat „noor“ (siitmaa naissugu ei tunne sõna „vana“).

On lapse ettekanne nõrk, siis keset ettekannet kõlab äkki tugev gongilöök, millele järgneb kohe — reklaam. Nii gongitakse „numbreid surnuks“. Ka täiskasvanute esinemisel on see meetod väga hinnas.

Õige suurtel firmadel, kellele tõesti on aeg kallis ja aeg on raha, on erasaate- ja vastuvõtu-raadiojaamad. Brasiilias, mille pindala on 8.525.000 ruutkilomeetrit suur (Eestist 180 korda suurem), ei rahulda suuri firmasid ei harilik posti ega ka lendposti kiirus. Suured vabrikud ja laod on oma keskbüroodega otse raadiolises ühenduses. Arusaadav, et nende ärikeeleks on oma peitekeel, millest keegi peale asjasse pühendatute aru ei saa. Iga saatejaama ettekanne lõpetatakse Brasiilia riigi hümniga.

Nii töötab Brasiilia raadio ja nii vallutatakse siin õhku. Esijoones ikka äri ja raha ning siis alles kaugelt tagantjärgi kõik muu.

Kuid Brasiilia on arenenud maa. Ja küllap areneb veel ka raadioasjandus, eriti, kui riik käed külge paneb.

Ringvaateid välismailt.

Uusimaid teateid Miliza Korjusest.

Kuidas saabus „Suur valss“.

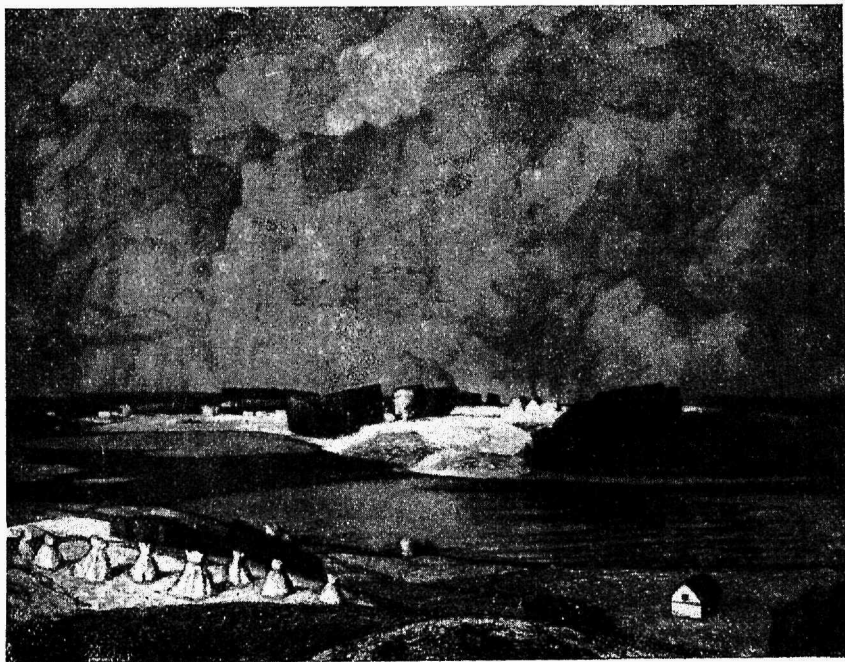
Miliza Korjusest ja tema algavast karjäärast kinokuulsusena eestlased kodumaal on viimase kahe aasta kestel juba nagu harjunudki lugema aegajalisi teateid ja katkendilisi kirjeldusi ajalehtedes, ning kahtlemata ka väliseestlastest suur protsent ühel või teisel puhul juba on kuulnud temast. Teame, et pärast mõningaid esinemisi Viinis ja Berliinis, noore laulukuulsusena ta koos oma sakslasest abikaasaga, teadusmehe-füüsikuga, siirdus Ameerika filmipealinna Hollywoodi, kuhu teda olid kutsunud Metro-Goldwyn-Mayeri filmiühingu direktorid, et teha temast uus täht filmitaevasse.

Teame, et Miliza ema ja õde veel praegu elavad väikeses puumajas Tallinnas Aia tänaval, kus varsti pärast Miliza ärasõitu Ameerikasse suri ta isa, erukolonel Korjus. Tütar oli kadunud isa hauale mälestussamba püstitamiseks kohe saatnud koju suure-

ma summa raha, ja oli sellele lisanud sõnadki, mis nüüd on raiutud kivisse Tallinna Kopli kalmistul: „Minu armsamale õpetajale — sinu tänulik tütar“. — Sõnad, muide, on saksakeelsed.

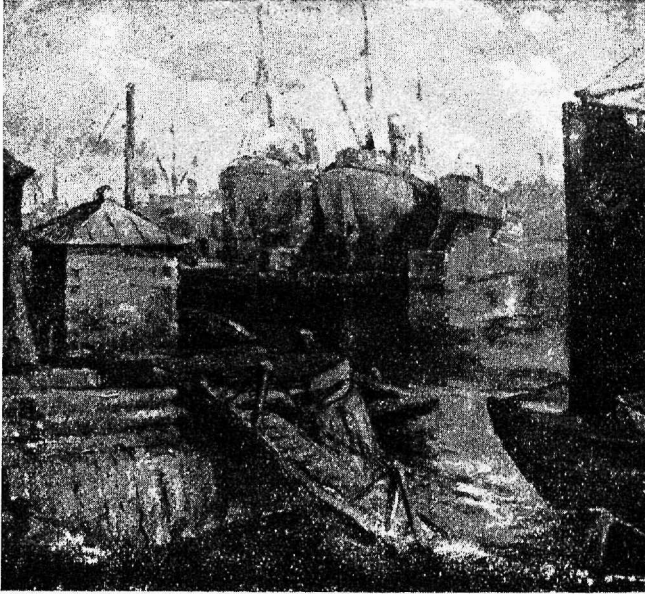
Nüüd, millal Miliza esimene film, „Suur valss“, parajasti on valmis ja algamas oma võidukäiku ümber maailma, Miliza ema lootvat tüdart näha kodumaal isegi juba filmi esietenduse ajaks Tallinnas. Reisikulud Milizale ju palju peavalu ei või tekitada, olgugi et tema perekond on juba neljaliikeline, Miliza, tema mees, nende väike tütar, kelle nimeks on samuti Miliza, ja Miliza tädi. Sest Miliza palk olevat 1000 dollarit nädalas juba praegu.

Juba praegu hakkab kodumaale saabuma täielikumaid teateid ka Miliza filmi esimesest edust, esietendusel Kalifornias. Kelleltki eestlannalt Kalifornias tuli „Välis-Eesti“ toimetusele kiri, varustatud ajaleheväljalõigetega ja filmiajakirjade piltidega uuest „Austria ooperisensatsioonist“. Miliza olevat ebateadlik oma rahvusest, nimetades end kord viinlannaks, kord sakslannaks,

Eesti uuemast kunstist.

A. Murakin: Viljandi maastik (õil).

Eesti uuemast kunstist.

J. Gentalen: Tallinna sadam (õil).

kord poolatariks. Oma isa surma järele käinud eesti konsuli juures Los Angeleses enda dokumente klaarimas ja ütelnud, et ta ei teagi, et ta on eestlane, pärinud sõna „korjuse“ tähendust jne. Ning Hollywoodi filmiajakirjades varem olnud mitmeid vesteid, mis pilkeliselt kirjeldanud filmiekspertide vaeva sellisest lihavast daamist, nagu oli uustulnuk Miliza, saleda filmidiiva tegemisel. Nüüd siiski, kus film on valmis, olevat ka ajakirjanduse jutt teine.

Alles „Suure valsi“ esietenduse eelpäeval „Los Angeles Examiner“ kirjutas Milizast „eelreklaamina“, pealkirja all „Gorgeous Korjus“ („Oivaline Korjus“), kokku võttes järgmist: „Lahkumisel esimeselt perekonnapeolt Hollywoodis, kuhu ta oli saanud kutse, see Metro-Goldwyn-Mayeri uusim välismaine leid oli jumalagajätul piduperenaisele ütelnud: „I just love this party. You are such a wonderful horses.“ („Mulle väga meeldis see õhtu. Teie olete otse suurepärased — hobused (!) — Miliza pidanud ütleva: „hostess“, s. o. „perenaine...“). Mõistagi, enne järgmisele perekonnaõhtule lubamist teda juba koolitati põhjalikult.“

Järgneb kirjeldus sellest, kuidas hiljuti surnud kinorežissöör Thalberg esmakordselt õppinud Korjust tundma ainult gramfoniplaadilt ja seejärel kohe saatnud agendid Euroopasse teda üles otsima. Õnneks ka Miliza välimus sobis häällega, —

vaeva tuli näha vaid tema muutmisega saledamaks. Kuid kestnud saleduskuuri raudsetele reeglitele Miliza alistunud nurisemata. „Tahtejõud ja talent näivadki olevat ainestik, millest tehtud see välismaalanna, — halisemist tema sõnade-varu ei tunne. Ja kui osutub tõeks kõik see, mida juba kuuldu Korjuse kohta tema esimese filmi avaldamise eelõhtul, siis peab küll vaid hüüdma kolmekordne „elagu!“ naisele, kes, üksinda võõral maal, kahe pika aasta keskes on töötanud, lootnud ja võidelnud, et end maksma panna.“

Paar päeva hiljem, pärast esietendust, 2. novembri „Los Angeles Times“ on oma filmiülevaate juba pealkirjastanud: „Uustulnuk osutub lööknumbriks „Suures valsis“.“ Ja juba enne, kui lausub sõnakestki helifilmi enda sisust või teistest osalistest, autor algab oma kirjutuse järgmiselt: „Miliza Korjus on hiilgavamaid lauljatare, keda eales on esitatud filmilinal. Veenvalt ja kõike varjates see tõik paistab silma „Suures valsis“. Statueskselt ja pigemini juba otse „hädaho“ kui kangelanna kombel Korjus selles filmis võidab kuulajad oma oivalise häällega ning pakub pealegi ka tohutul määrasarmi, sädelevust ja markeeritud vääriskust oma esinemises. Sõnaga, ta on filmimaailmale osutunud tähtsaks leiuks.“

— Kahju ainult, et ta seejuures on „austerlanna“...

Paul Keres kodumaal koos malesõpradega.

Istuvad vasakult: Maleilidude juhatusliige A. Kalvi, Paul Keres ja K. Sillakivi; seisavad maletolmetaja A. Veldemann ja J. Rebane.

Kodumaa sõnumid.

Sisepoliitilises elus kodumaal novembris väärrib esihoones märkimist riigivolikogu tõhus töö terve rea seaduseelnõude läbitöötamise kallal. Kuna valitsuse poolt riigivolikogule esitatud eelnõudest nüü mõnedki on ulatusliku iseloomuga, siis üheks tõenduseks sellest, et riigivolikogu oma ülesandeid püüab täita tõsiselt ja pingeliselt, on nähe, et iga seaduseelnõu arutatakse võimalikult põhjalikult, kusjuures kõik vähegi ebatäielikud seaduseparagrahvid antakse tagasi komisjoni uuesti läbitöötamiseks. Nüü on riigivolikogus praegu pooleli nüü sugused üldtähtsusega seadused nagu ehitusseadus, kinnisvarade sundvõõ-

randamise seadus, põllutööliliste ja kutseoskuse seadused jne.

1. detsembril võeti riigivolikogus vastu ka riigi 1938./39. a. lisaeelarve 4 milj. krooni suuruses. Eelarvesummade kasutamise kohta võeti elavalt sõna. Tähelepanuväärse pikema seletusega Eesti majanduse praeguse seisukorra ja kavatsuste kohta sel alal esines lisaeelarve arutamise puhul ka majandusminister L. Sepp, kes märkis, et eesti rahvamajanduse praegune tootmistegevus on jõudnud normaalse pingeni, ja et ka Eestil peab olema oma rahvuslik suurtööstus, mida finantseeriks riik. Tormata ei ole tark, kuid maha jääda meie ei tohi ega taha.

Novembris Eesti vaatas tagasi aegadele, millal 20 aastat tagasi algas Eesti Vabadussõda, ning selle sargarliku hetke juubelit nüüd märkis põhjalikes kirjeldustes ka eesti ajakirjandus.

28. novembril 1918. a. võitis eesti alles korraldamata sõjajõud Narva all vastu vene punaste vägede esimese kallaletungi. Järgnenud, üle aasta kestnud verise võitluse elu ja surma peale, sissetungivate enamlaste vastu idast ja hiljem ka saksa landesvääri vastu lõunast, kroonis täielik võit, mis pani kindla aluse Eesti riiklikule iseseisvusele. Langemuina ja haavadesse surmuna jäi võitlusväljale 2062 meest, haavata sai 10.105 meest, haigustesse suri 1388 meest. 18 aastakäiku mehi lasksid kodumaa kaitseks välja ligi 73 miljonit piissikuuli ja 325.000 kahuri- ja haubitsamürsku. Sajandite eest kaotatud iseseisvus oli jälle tagasi võidetud.

*

Asja valminud kokkuvõtted oktoobri väliskaubanduse kohta näitavad 1,5 milj. krooni suurust väljaveo ülekäahu. 8,2 miljoni kr. suuruse sisseveo vastu seisid oktoobris 9,7 miljoni-kroonine väljavedu, kuid läbikäik, võrrelduna sama kuu andmetega aasta varem, näitab nõrgenemist 4,3 milj. krooni. K. a. 10 kuu kokkuvõttes väljavedu püsib 85,5 milj. krooniga eelmise aasta tasemel, sissevedu on juba langenud 92,8 miljonilt 90,7 miljonile kroonile. K. a. väliskaubanduse ülevaates võib veel märkida, et tugevasti, kuni 50 prots., on lüüdnud tagasi metsa väljavedu, ning üldise languse juures, sisseveo poolel, on jäänud püsima tootmisvahendite import.

*

Valitsus andis loa tööstur A. Korjusele Pärnus kummitabriku asutamiseks. Uue kummitabriku ellukutsumine on tingitud esmajoones soovist vähendada kummi kaupade sissevedu, mis praegu ulatub miljoni kroonini aastas ja moodustab umbes poole kogu siseturu tarvidusest sel-
lel alal.

*

8. novembril peeti Tallinnas üleriigiline ehituspäev, millele kokkutulnud arhitektid ja insenerid rõhutasid eeskätt suurt puudust oskustöölisest ehitusalal Eestis praegu. Leiti, et õppimud tööliste ja meistrite ettevalmistamiseks tuleks asutada erialaised koolid suurematesse keskustesse, kujundades ümber ka osa seniseid tööstuskooli. Samuti tuleksid korterilohud Eestis võtta laiemale uurimisele ja kõrvaldada väikekorterite kriisi põhjustavad ehitustegevust reguleerivad normid. Suurimaks ja tähtsamaks vajaduseks Eestis ehitusalal tunnistati odavate ja soojuskindlate majade püstitamine.

*

Omavalitsus Tallinnas eesti kapitaliga lennuliin „Aeronaut“, pidades ühendust teiste riikide lennukeskustega. Aastat kümme tagasi see ettevõtte läks hingusele. Nüüd aga on lennuühendused üle Tallinna märksa tihenemud, kuid püsivad välismaa lennuliinide käes. Kui Tallinna lennujaama kasutasid 1933. a. 4100 õhureisijat ja veeti kaupa 6730 kg, siis 1937. a. oli reisijate arv kasvanud 11.892 isikule, kauba kvantum aga oli 14.726 kg. Et Tallinna osatähtsust rahvusvahelises lennuliiklemises veelgi tõsta, Vabariigi valitsus esitas riigivolikogule riigi osavõtul ja eesti kapitaliga tegutseva lennuaktsiaseltsi eelnõu, ning kava kohaselt see ettevõtte asuks järkjärgult Eestit läbivate lennuliinide ekspuaterimisele.

Narvas lõpetati lennuliini ehitus, mis võimaldab tuleval suvel Tallinnast sõita suvitama Narva-Jõesu lennukiga. Esialgselt kavandatakse lennuühendus Narvaga luua kaks korda nädalas. Hind ei arvata tulevat palju kallim raudteesõidust.

*

24. novembril möllas Eesti rannikuil äge torm, rebides hoonetelt katuseid, murdes puid ja tekitades muid kahjusid. Kõige suurem õnnetus juhtus aga Põhjamerel, kus hukkus eesti kaubaaurik „Lenna“. Meeskond pääsis appiritanud saksa auri-
kul. „Lenna“ oli suur 1576 br.- ja 903 netto-
reg.-tonni.

*

Novembri viimasel kahel nädalal toimus Hollandis nm. AVRO malesuurturniir, mis hoidis meeli pingul ka suurel osal kodanikest Eestis, kuna turniiril maailma parimate maletajate vastu võitles ka eesti noor, 22-aastane malemeister Paul Keres. Turniiril, mis lõppes 29. novembril, tuligi võitjaks Keres, koos ameeriklase R. Fine'iga, saavutades kumbki 8½ punkti (Fine'il seejuures oli turniiril 2 kaotust, Keresel aga ühtki). Kolmandale auhinnale tuli M. Botvinnik (N. Vene) 7½ punktiga. Neljandat auhinda jagasid: maailmameister A. Aljechin (Prantsuse), end. maailmameister M. Euwe (Hollandi) ja S. Reževsky (Ühendriigid) igauks 7 punktiga. Seitsmendale kohale tuli eksmaailmameister R. Capablanca (Kuuba) 6 punktiga, ja kaheksandale ning viimasele kohale senine maailmameistri kandidaat S. Flohr (Tšehhoslovakkia) 4½ punktiga.

AVRO juhatus lõpetas võistluse piduliku lõppaktusega, mis avati Eesti hümniga võimsate helidega, ja kuulutas Keres maailmameistri kandidaadiks, kusjuures AVRO juhatus esitas Keresel nimel väljakutse senisele maailmameistrile Aljechinile. Keresel, kes võitluse lõppedes ruttas tagasi

Raamatu-Nädala avaaktuselt.

Vasakult: peamin. K. Eenpalu, RN juhatuse esimees dir. A. Veiler, haridusminister A. Jaakson, kirjanik J. Semper, pr. L. Eenpalu, kirjanik pr. Aino Kallas.

Kodumaale, et üliõpilasena jätkata õpinguid Tartu ülikooli matemaatikaosakonnas, korraldati nii Tartus kui Tallinnas suured austusavaldused.

P. Kerese võitis vastu Kadrioru lossis ka presid. K. Päts, kinkides talle kuldkella.

*

4.—11. detsembrini peeti Eestis raamatunädal, mis igal aastal jääb täitma eelmise aasta, nn. „raamatuaastaks“ väljakuulutatud aasta, aset. Vastavalt tihendati ka raamatu-propagandat, üle maa kutsuti ellu kuni 1000 raamatunädala komiteed, kirjanikud rakendati kõnereisidele provintsi, Tallinnas korraldati suur raamatunäitus jne. Raamatunädala praktilistest tulemustest võib märkida eeskätt seda, et mitmed omavalitsused juba on otsustanud hakata tihendama raamatukogude võrku.

*

12.—30. novembrini Tallinnas Kunstihoones toimunud traditsiooniline Kujut. kunsti sihtkapitali valitsuse kunsti sügisnäitus lõppes tänava eriti õnnestunult. Näitust külastas kuni 10.000 inimest, oste näitusele tehti kuni 10.000 krooni eest, millest poole tegi Sihtkapitali Valitsus, poole aga eraisikud. Varematel aastatel tuli väga harva ette juhtumeid, kus mõni eraisik või asutus omandas näitusele kunstiteoseid.

*

24. novembril Eesti välisministeeriumi ja kindr. Franco välisministeeriumi vahel sõlmiti Tallinnas kokkulepe, mille põhjal kumbki valitsus saadab teise valitsuse juurde oma esindaja. Franco-Itaalia esindajaks Eestisse jääb senine Hispaania saadik Tallinnas, kes juba varem oli läinud üle Franco poolele. Hiljuti sõlmis analoogilise kokkuleppe Francoga ka Soome. Eestile nähakse kokkuleppes tulu kaubanduse elustamise näol ja ka selles, et saada tagasi kaks eesti kaubaaurikut, mis Franco võimude poolt konfiskeerituna asuvad Hispaania sadamais.

*

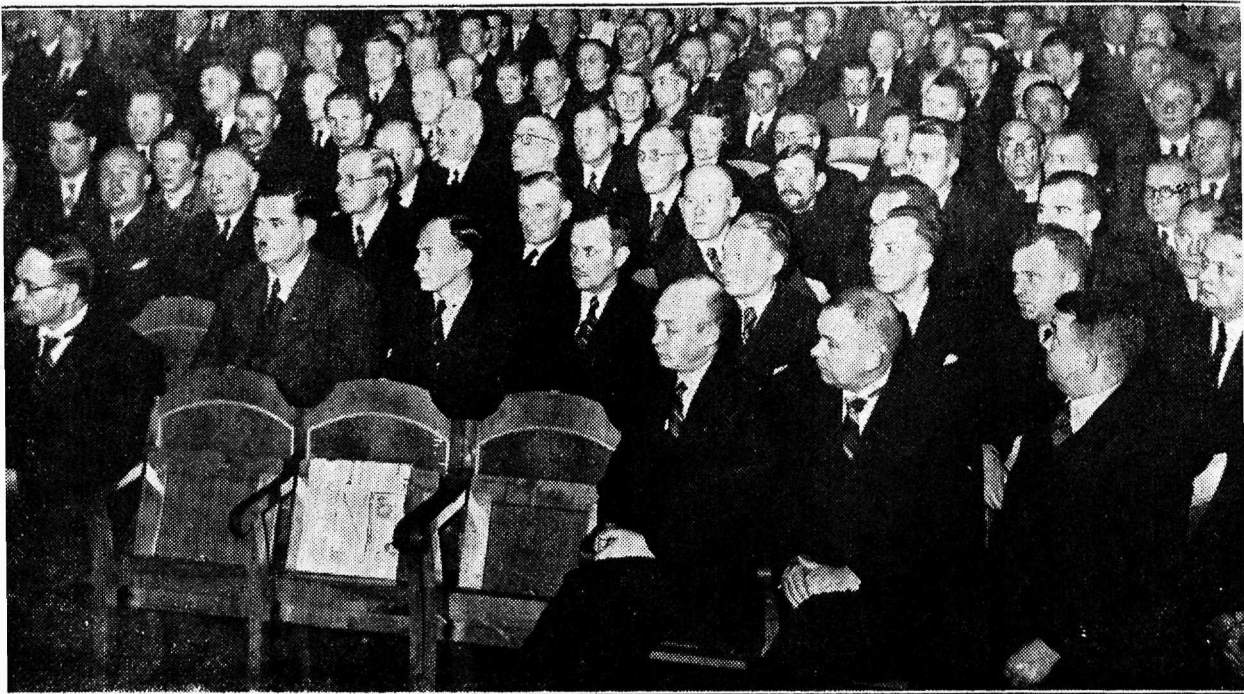
24. novembril esitas president K. Päts'ile oma volitused Am. Ühendriikide uus saadik Eestis John C. Wiley, kes on üheaegselt saadikuks ka Riias ja Kaunas, asukohaga Riias.

*

14. novembril toimus Tallinnas Eesti-Saksa maavõistlus maadluses, mille võitis ülekaalukalt Eesti, tulemusega 5:2. Seljavõidu sai eesti maadlejaist raskekaalus J. Kotkas. Maavõistluse tulemus kindlustas Eestile aukoha maailma maadlusmaade esirinnas.

*

Õöl vastu 29. novembril pandi Rakvere lähedal Venere vallas toime pommitatentaat kohaliku politseikonstaabli vastu, kes energiliselt oli võidelnud kuri-

Põllutöökoja kongress Tallinnas.

Vasakult: prof. J. Uluots, põllutööministri abi Terasmäe ja prof. N. Rootsi.

tegevusega. Konstaabli F. Rāgo korteri aknale teisel majakorral kinnitatud pomm lõhkes, pörutades lahti majauksed $\frac{1}{2}$ km. kaugusel ja äratades unest inimesed kuni 3 km. kaugusel, kuid konstaabel iühes abi-kaasa ja kahe väikese lapsega jäid põlbas-tunud korteris siiski terveks. Surmast päästis magajaid voodi tugev otsalaud. Kohe selgitati ka pommitentaadi toimepanijad, kelle hulgas on endine vallavanem, tööstur ja maaler.

*

Öösel vastu 5. dets. põles maha Ülgaste vosvoriiditehas, mis asub Harjumaal Jõelähtme vallas. Tule läbi tekkinud kahju on Eesti oludes õige suur — 120.000 krooni. Kindlustatud oli tööstus 100.000 krooni eest. Kuna tule läbi said kannatada ka kaevandusekäitjad, siis on paratamatu üldine tööseisak, mille läbi jääb töötä umbes 60 töölüst.

Tule tekkimist märgati masinate juures, kuid enne kui abi kohale jõudis, oli tuli haaranud juba mitmekordse puuhoone, ja paari tunni järele olid vabrikuhoonest järele vaid rusud.

Ülgaste vosvoriiditehas on ainuke sellelaadiline Eestis ja tehase toodang läks põlurammuks.

Uue, endisest suurema vabriku püstitamisega kavatsetakse alustada kohe ja samuti paigutatakse mõne päeva jooksul tööle ka kõik tööliised.

*

8. dets. peeti Tallinnas „Estonia“ kontsertsaalis põllutöökoja 2. kongressi, millest võttis osa umbes 1000 inimest põllutöökoja täiskogu ja põllumeeste konventide liikmeid ja põllutöökoja ametnikke.

Kongressil viibis ka vabariigi president K. Päts, kes oma kõnes rõhutas põllumajanduse saavutuste tähtsust ja puudutas ülesandeid, mis põllumajandusel seisavad ees.

Tuues tervitusi kongressile, põllutööminister A. Tupits peatus lähemalt põllumajanduslike päevaküsimuste juures.

Programmiline kõne põllumajanduse saavutustest ja tulevikülesannetest pidas põllutöökoja esimees A. Jürima, millele järgnes terve rida ettekandeid üksikute põllumajanduse probleemide üle vastavate alade eriteadlastelt.

Põllumeeste parlamendi koosolek kestis kaheksa tundi ja selle kestel arutati läbi palju põnevaid küsimusi, mis on seoses

meie maaharimisega ja põllumajanduse tuleviku sihtjoontega.

Vabariigi president oma kõnes tähendas, et meie maa pindala kohta peaks meil rahvast kolm korda rohkem olema kui meid on. Ikka teravamaks läheb põllumajanduses töökäite puudus, sest arenev tööstus tõmbab ära needki, mis on. Põllumajandus tuleb nii üles ehitada, et see kogu riigile ja rahvale kasulik oleks. Ei ole ka põllutöökoda mitte seks loodud, et riigilt rohkem välja pressida, kui see tal võimalik, või midagi teenimatult saada.

Põllutöökoda esimees A. Jürima seletas, et meil 1 miljon ha kasutoomata maad ootab ülesharimist ja sellega tuleks 30 aasta jooksul valmis saada, et läänemaadele järele jõuda. Seks tuleb jõgesid süvendada, magistraalkraave kaevata, maad parandada. Sinna ongi nüüd tähelepanu juhitud, loobudes „soo-fantaasiatest“, s. o. uute soo-asunduste rajamisest, mis liig kalliks maksma tulid, iga tahu oma 4—5000 krooni.

Põllutööminister A. Tupits toonitas, et hoolimata hindade langusest maailmaturul, on valitsus põllumehele teravilja ja või eest eelmise aasta kindla hinna maksnud. Kuna aga nisu meil juba rohkem kasvatatakse kui vaja, siis tuleval aastal tahab valitsus kitsendada suvinisu külvamist.

*

Pärnust kuuldu, et linnavalitsus on otsustanud Pärnu rannahotelli tuleval suvel võtta täielikult linna majandamisele, kindlustades suvitajatele mõeldud hinnad ka toitlustamises. Samuti tõstatatakse ettekanne kvaliteeti, keelates igasugused labased „ihuduste valimised“ jne.

Pärnus juba tänavu tehti algust ka uue saeveski ehitamisega end. Waldhofi maalale, millest kujundatakse suurim metsatööstus Eestis

*

7. riikliku klassiloterii loosimisel 30. nov. ja 1. dets. Tallinnas 25.000-kr. preemiavõit läks Viljandisse, jagunedes kolme isiku vahel, 7000 kr. läks pooleks Haapsallu, 5000 kr. võitsid 10 „Kiviõli“ ametnikku, 3000 kr. jäi Tallinna töölisperekonda jne.

*

Ootamatult suri südamerabanduse tagajärjel Tallinnas 3. dets. Taani ametiühingute keskkliidu esimees Chr. Jensen, kes ühes teiste välismaiste ametiühingute esinajatega viibis küllaskäigul Tallinnas.

Tallinna tööliskonnas levis teade Taani töölisjuhi surmast kürest ja tema kirstupanekust keskhaigla surnukambris võeti

Jaani Tõnisson 70-a.

arvukalt osa. Sealst võidi kirst tõrvikrongikäigis Tõnismaele Rahvamaja ruumidesse, kus esinesid järeleliiuetega naaberriikide ametiühingute esinajad ja Eesti tööliskonna juhtivad tegelased.

Kadunu võidi 5. dets. aurik „Ruhno“ kodumaale.

Chr. Jensen oli Taani ametiühingute liikumise silmapaistvamaid kujusid ja Taani parlamendi liige.

*

22. detsembril s. a. pühitseb oma 70 a. sünnipäeva eesti suurimaid rahvajuhete, kultuuri- ja riigitegelasi prof. dr. jur. h. c. Jaan Tõnisson.

Meie ajakirja piiratud ruum ei luba hakata loetlema juubilaride kõiki teeneid eesti rahva ja riigi suhtes, ja tõeliselt poleks seda tarviski, sest kes väliseestlasistki ei teaks Jaan Tõnissoni tööd ja saavutusi.

Juubilaride elutegevuse kohta ilmub tema 70 a. sünnipäevaks kokkuvõetlik koguteos.

Grupp Ameerikas sündinud eesti noori lastepeol New Yorgi Eesti Haridus-
seltsi saalis 30. X 38.

Organiseeritud Välis-Eestist.

Välis-Eesti päevad välismail.

Kuni praeguseni kodumaale saabunud teadete põhjal on Välis-Eesti päeva pühitsemine lähemates Euroopa väliseestlaste keskkustes kõigiti õnnestunud. Üksikasjalisi kirjeldusi pole veel jõudnud kohale kaugematest ülemeremaadest.

Brasiilia eestlased küll juba aegsasti olid trükkunud valmis üleskutse päeva pühitsemiseks, saates ta näha ka V.-E. Ühingu. Üleskutse tekst on järgmine: „Sel päeval olgu unustatud isiklikud intriigid ja arusaamatused. Rio Eesti Selts „Uus Kodu“, võttes omaks V.-E. Ühingu selle lööklause, kutsub kõiki Brasiilia eestlasi pühitsema Välis-Eesti päeva seltsi ruumides 26. novembril, kus selle tähtsa päeva puhul selts korraldab suuremad ettekanded sega-kooriga ja näitetrupiga.

Helsingis oli Välis-Eesti päeva puhul laupäeval, 26. novembril kell 20 õhtul Helsingi Eesti Seltsi poolt korraldatud seltsi ruumides päevakohane koosviibimine Helsingis asuvatele eestlastele. Aktuse alguseks oli kogunenud seltsi pidulikult Eesti lippude ja lilledega kaunistatud saali üle sajapealine Helsingi eestlaste pere. Aktusest võttis osa ka Eesti saadik R. Möllerson koos abikaasaga ja saatkonna sekretär Kotsar. Samuti võttis aktusest osa rohkest eestlaste sõpru ja tuttavaid soomlasi ja hõimutegelasi, nende hulgas professor Lauri Kettunen, konsul Vesterinen, pr. Vuolijoki, j. p. t. Külalistena Tallinnast viibisid koosviibimisel kirjanikuabi-

kaasa pr. Tammsaare ja Soome büroo juhataja pr. H. Raid.

Piduliku aktuse avas Helsingi Eesti Seltsi abiesimees U. Tamm, kes lühidas avakõnes puudutas päeva tähtsust. Pikema kõne pidas koosviibijatele saadik R. Möllerson, käsitledes väliseestlaste osa Eesti vabariigi sünniajajärgul. Saadik puudutas seejuures ka seda osa, mida Helsingi eestlased etendasid Eesti iseseisvuse saavutamise ajal.

Järgnesid vaheldumisi sõnalised ja muusikalised ettekanded.

Pühapäeval, 27. nov. toimus eesti kultuurifilmi erietendus „Kino-Palatsis“, milleks Helsingi Eesti Selts oli lasknud trükkida erilised soome- ja eestikeelsed aukutsed.

Stokholmis korraldas Välis-Eesti päeva pühitsemise kohalik eesti selts. Kohal viibis umbes 150 isikut, kellele direktor N. Barren soovis head edu Rootsist. Dineel esines Eesti lauludega ooperilauljanna pr. Marga Koljo-Sjöstrand, kapten Yllo tervitas oma kõnes eestlasi ja Eesti saadik Stokholmis Laretei rääkis tunnetest ja mõtetest, mis valdavad välismaal viibivaid eestlasi sellel päeval. Pärast dineed kandis seltsi naiskoor hr. Laretei juhatusel ette eesti hümni ja rea eesti rahvalaule. Järgnevalt esinesid eesti ja hispaania tantsudega Estonia teatri artistid B. Blinoff ja preili Solomonova. Lõpuks pr. Koljo-Sjöstrand laulis vene laule saadetuna hr. Sotnikovi balalaikade triost.

Brüsselis tähistati Välis-Eesti päev Belgia Eesti seltsi poolt peoõhtuga-aktuse-

ga. Pikema referaadiga Välis-Eesti liikumise tähtsusest esines meie Antwerpeni ase-konsul dr. A. M a s s a k a s. Prantsuskeelse kõnega „Eestist ja eestlastest“ esines Brüsselis Eesti peakonsul Leon D r u g m o n d. Peakonsul Drugmond on viibinud Eestis kahel korral ja siit on talle jäänud parimad muljed. Oma kõnes peakonsul toonitas eriti eestlaste julgust, töötahet ja visadust.

Peol viibis ka jahtlaeva „Viikingi“ meeskond, mis sooritab pikemat huvireisi maailma meredel.

Aktusele järgnes tants.

Londonis Välis-Eesti päeva puhul korraldasid Vabariigi saadik Londonis ja proua A. Schmidt Inglismaal asuvatele eestlastele Vabariigi saatkonna ruumides piduliku koosviibimise, millest võttis osa umbes 125 inimest. Koosviibijate poole pöördus saadik kõnega, märkides, et viimasest Välis-Eesti päevast praeguseni möödunud ajavahemik on Eestile olnud õige rikas tähtsate sündmuste poolest ja väärib seetõttu ka väliseestlaste erilist tähelepanu. Esijoones tuleks mainida Eesti uue põhiseaduse jõustumist ja kõikide uues põhiseaduses ettenähtud riiklike organite valimist ja tööle-rakendamist. Sellega on Eesti ületanud aastaid kestnud põhiseadusekriisi. Ka majanduse alal — ütles saadik — jätkus üldiselt soodus arenemine. Tööpuudust polnud Eestis tegelikult olemas. Vastuoks: mõnel alal andis end tunda tööjõudude puudus, mille tõttu Välis-Eesti Ühing tõstis üles küsimuse, kas pole saabunud aeg selleks, et nüüd pöörduksid uuesti kodumaale tagasi varemalt aastatel välismaile rännanud eesti pojad ja tütreid. Vabariigi Valitsuse kaasabil ongi see liikumine hakanud leidma osalist teostamist. Välis-Eesti Ühing on sel alal teinud palju väärtuslikku organiseerimistööd.

Väliseestlasi eriti puudutavatest sündmustest mainis saadik suvel Tallinnas aset leidnud ülemaailmset Välis-Eesti kongressi, kus leidis üksikasjalist käsitlemist rida väliseestlasi huvitavaid küsimusi.

Välis-Eesti Ühingu tegevusest kõneldes tähendas saadik, et see on ajaga muutunud järjest intensiivsemaks. Võib vaid soovida, et arenemine kestaks samas suunas. Kõikidele väliseestlastele pani saadik südame peale, et nad ei katkestaks sidemeid kodumaaga, et nad tunneksid kaasa ja jõudu mööda ka aitaksid kaasa kodumaa heale käekäigule ja et nad alati ja igal pool aitaksid pidada kõrgel Eesti kodu head nimet.

Kõnele järgnes kontserdiosa, mis koosnes eesti helitöist klaverile, samuti viiulile, noore klaverikunstniku Heljo Sepa

ja viiulikunstniku V. A l u m ä e ettekandel. Mõlemale annetati lilli.

Lõpuks pani saadik ette võtta kokku kõikide koosviibijate parimad soovid Vabariigi Presidendile, Sõjavägede Ülemjuhatajale, Vabariigi Valitsusele eesotsas peaministriga ja kaugele kodumaale ühises laulus „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“.

Siis siirduti proua Schmidt poolt eestipäraste suupistetega rikkalikult varustatud teelauda, kus veedeti vestluses aega keskööni. Londoni Eesti seltsi poolt annetati proua Schmidtile suur kimp lilli.

Berliinis pühitseti Välis-Eesti päeva saatkonnas, kuhu oli kogunenud ligi 70 eestlast. Tervituskõne pidas min. Tofer. Pr. Tofer pakkus külalistele jooke ja suupisteid. Saatkonnast siirduti seltsi kooskämiseruumidesse, kus ootas ees tuline hanepraad hapukapsastega. Koosviibijaid tervitas siin seltsi esimees G. M ä g a r. Õpetaja B. A r e a n d i pidas huvitava päevakohase kõne, rõhutades ühtekuuluvuse vajadust. Kõne mõjus koosviibijatele väga sütitavalt. Pärast õhtusööki kandis pr. B r a n d t ette mõned eesti laulud, mis kiiduvaldustega kviteeriti. Siis laulis veel hr. T o o m s a l u ooperiaariad. Koosviibimisest võttis osa terve saatkonna koosseis minister Tofer'iga eesotsas.

Riias Eesti Organisatsioonide Liit Lätis viis päeva pühitsemise läbi eriti suurejooneliselt, korraldades suurema kontsertballi Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi ruumes. Kavas oli ette nähtud avakõne seltsi esimehelt J. V e r e n d e l'ilt, tervituskõne Eesti saadikult Riias H. R e b a s e l t ja peakõne Riia eesti koguduse õpetajalt O. P e l l o'lt, millele järgnesid Haridusseltsi segakoori ettekanded L. J a k o b s o n i juhtimisel. Solistidena esinesid klaveril pr. K. R o n n i m o i s, viiulil hr. L. J a k o b s o n ja laulus prl. A. L i b e r t - R e b a n e. Koosviibimise tagatipuks järgnes tants.

Ape eestlastele oli sõitnud Välis-Eesti päeval jumalateenistust pidama Hargla õpetaja J. M a i o r. Jumalateenistusest võttis osa Ape 300 eestlastest 130 inimest. Päevakohase kõnega esines V.-E. Ühingu Valga osak, juhatusliige J. K õ i v u m ä g i.

A l u k s n e Eesti Haridusselts pühitses 27. nov. ülemaailmset Välis-Eesti päeva. Kõnega esines Aluksne eesti algkooli juhataja Karl V e b e r, rõhutades Välis-Eesti päeva tähtsust. Seltsi näitetrupp lavastas näidendi „Kapral Pensioni ametiasjad“. Lõpuks oli tants orkestrihelide saatel. Kokku oli seekord tulnud võrdlemisi vähe eestlasi.

V. L a i t s n a s käis Välis-Eesti päeval kõnelemas samuti Joh. K õ i v u m ä g i.

Välis-Eesti maja Sydneys on saamas teoks.

„Välis-Eesti“ lugejasperele on teada Eesti Maja ehitamise ajaloo algus. Loodetavasti huvitab neid ka majaehituse eeltööde areng.

Maja krunt, milline asetseb ligi südalinnas, osutus soodsaks oma asukoha, kuid mitte nii sobivaks oma kuju poolest. Olles peamiselt kolmnurgakujuline — eestküljest 20 jalga lai, 143 jalga sügav ja tagant 60 jalga lai, omasime küll peale 5000 ruutjala maapinda, kuid tehnilise komitee liikmed ja arhitektid seisid probleemi ees, kuidas otstarbekohaselt läbi viia ruumide jaotus nii, et iga ruum oleks omas kõige sobivamas asupaigas. Plaan valmis plaani järelle küll arhitektide, küll liikmete endi poolt. Kord saal ülal, kord all — piki maja ja pöiki maja, kuid näis, nagu oleksime nõiaringis, et kuidas ka ei keeruta, kuskile ei taha välja jõuda. Peale 30 erineva plaani töötati läbi kolme kuu vältel, enne kui lõppeks jäidi peatuma noore Austraalia arhitekti E. Millane plaani juures, milline ka kooperatiivi erakorralisel peakoosolekul kooperatiivi juhatause ametliku plaanina peagu absoluutse hääletenamuse sai.*) Tõsi küll, palju suuremana kujutlesime nii mõndaigi ruumi, eriti aga saali ja näitelava, kuid siiski oleme kindlad, et Eesti Maja ka selle plaani järgi püstitatuna kujuneb selleks magnetiks, mis kõik meie rahva liikmed siin oma ümber kogub, neile kõigile midagi pakkuda suutes. Maja on ette nähtud kahekordsena eestküljest ja kolmekordsena tagant, ära kasutades krundi 9-jalast langust. Maja jääks eest tänavast 57 jalga tagapoole, mis võimaldab rohelise muru ja ilupuude istutamist. Imponeeriv ilutelliskividest fassaad moodsatel klaastelliskivist nurkadega tervitab iga külalist. Avarast eeskojast suundume suurde ja valgesse söögisaali, kus vabalt 120 inimest võivad einestada. Söögisaalist viivad uksed kööki, einelauapidaja elukorterisse ja klubiruumidesse. Juhatusetuba, raamatukogu seinasisse ehitatud kappidega, kus seltsi üle 2000-köiteline ja aina kasvav raamatukogu leiab püsiva asupaiga, piljardisalong kahe lauga, klubiruum ja „kappide kamber“ on kõik koondatud ühte maja külge. Maja eeskojast viib avar trepp maja ülemisele korrale, kus leidub rida päikeseküllaseid ruume nii eesti kui ka teiste organisatsioonide kasutamiseks. Avar nairingi tuba, otstarbekohaselt sisustatud, kus ei puudu ka oma väike köök, mis võimaldab korraldada perekonna- ja kohviõhtuid, ilma et

see einelauapidajat eksitaks. Ruumide vahekoridorist suundume fuajeesse, milline on 350 ruutjalga suur ja mida võidakse kasutada tarbe korral saali lisana. Saal — pinnalt 1000 ruutjalga — on ette nähtud 220—250 inimesele. Näitelava on 450 ruutjalga suur. Alumisel korralt, vastu teist tänavat, on ette nähtud avar „Eesti Saun“, kus juba nüüd mitmed liikmed vaimus leililaval mõnu tunnevad ja auravate vihtadega „sõbralikult“ arveid õiendavad. Maja üldpindala on ette nähtud ligi 8000 ruutjalga ja esialgsete kalkulatsioonide järgi läheks ehitus maksma £ 4000—4500 (56 000—63 000 Ekr.). Praegu on plaanid kinnitamisel kohapealsetes ametiasutustes, sest vastavalt maksvatele määrustele peab ehitus registreeritama kui avalik seltsimaja ja plaanid peab kinnitama siseministeeriumi, linnavalitsuse, tuletõrjefeavalitsuse, teravishoiupeavalitsuse, politiseavalitsuse ja veevärgivalitsuse poolt. Loodame, et novembri lõpus saame plaanid kätte kinnitatuna ja detsembrikuus võiks juba aset leida nurgakivi-asetamine. See oleks suur-sünnimuseks kogu Austraalia eestlaste perele. Maja ehitus kestab umbes kolm kuud. Ehituse lõpuks loodame kokku saada umbes £ 2000 aktsiate arvel. Ülejäänud summa laenama kas pangast või kinnitusseltsilt, kust aga soodsamad tingimused saame. Esimese kuu lõpul oli kooperatiivil 67 liiget 990 aktsiaga. Järgnevatil kuul tuli juurde umbes viis liiget kuus. Möödunud kuu lõpul asuti intensiivsemalt uute liikmete kogumisele. Sydney eestlaskond jagati gruppidesse ja iga informatsiooni-toimkonna liige võttis oma peale isiklikult kokku saada teatava arvu eestlastega ja kindlaks teha nende seisukoht selle ettevõtte suhtes. Selle tulemusena on juba paari nädalaga 12 uut liiget saadud. Praegu on kooperatiivil 100 liiget 1500 aktsiaga, juurde arvatud Eesti Kodu Linda 200 aktsiaga, Kaupmeeste Selts 20 aktsiaga ja Jaani Kogudus 10 aktsiaga.

Praeguse kava järgi maja valmides üriks selle kooperatiivilt „Eesti Kodu Linda“ ja, andes välja enampakkumisel einelaua, piljardi, sauna ja mõned kõrvalruumid, saaks endale soodsa üüriga seltsiruumid. Järk-järgult, nii kuidas seltsi majanduslik seisukord võimaldab, selts ostaks siis aktsiad juurde, sellega oma seisukohta kindlustades, kuni ta ükskord täielikult maja peremeheks saaks. Palju on tehtud vastutööd, palju on tulnud takistusi ületada, kuid samm-sammult jõuame lähemale oma eesmärgile ja nüüd ei ole see enam ilus tulevikuunistus, vaid veel ainult kuude küsimus, millal meie omas uues ja tõelises kodus uue energiaga oma sihte võime taotleda.

*) Maja kavand on toodud „Välis-Eestis“ nr. 10, s. a.

Eesti „malekeresed“ New Yorgis.

Eesti malemeeskond võistles „The New York Times'i“ meeskonnaga ja võitis.

Paul Kerese hiilgavad malesaavutused ei ole mõjunud maleharrastusele ergutavalt ainult kodumaal, vaid ka väliseestlaste peres. Arusaadavalt on igal väliseestlasel heameel kinnitada võõrastele, et Keres on tema kaasmaalane. Aga kui juba nii noor mees, nagu seda on 22-aastane Keres, tuleb toime seesuguste võitudega nagu viimati Hollandis ja on kuulutatud maailmameistri kandidaadiks, milline peab siis olema üldiselt male tase eestlaste seas! See kohustab välismaalaste ees.

New Yorgi eestlased ongi tõendanud, et nad on väärilised Kerese kaasmaalased. Nähtavasti hoogu saades Kerese edust, oli New Yorgi Eesti Haridusseltsi maleosakonnal nii palju julgust, et võttis vastu suurajalehe „The New York Times'i“ maleklubi ettepaneku omavahelise võistluse korraldamiseks. Kuna oli teada, et nimetatud ajalehe meeskonda kuulub rida New Yorgi malekuulsusi, siis ei olnud eestlastel võiduks kuigi palju väljavaateid.

Eesti meeskonna kapteniks valiti hr. Brunberg (kirjanik Bornhöhe poeg), kes male alal on võitnud juba kaheksa hõbekarikat. Kummaski meeskonnas esines 12 mängijat ja võistlus leidis aset 21. oktoobril.

Kõigi ootuste vastaselt arenes aga võistlus päris tasavägiselt kuni viimase partiini, mis oli eestlastele kaotusseisus. Siis aga tegi eestlane ootamatu mati ja tõi seega eesti meeskonnale võidu 6½:5½.

Võistluse paremaks partiiks oli Brunberg-Brannani partii, kus eestlane tuli võitjaks.

Selline „kereslik“ edu on nüüd annud maleosakonnale suurt hoogu ja hr. Brunberg kavatab korraldada ka edaspidi võistlusi tugevate vastastega, et eestlaste malekuulsust New Yorgis hoida väärilisel kõrgusel.

Haridusseltsi maleosakond korraldab igal nädalal regulaarse maleõhtu, kus maleharrastajad omavahel jõudu katsuvad. Eriti püütakse ligi tõmmata noori, et neist kasvatada tulevasi Välis-Eesti malekuulsusi.

Helsingi eestlaste elust.

S. a. 1. sept. asus HES uude ruumi, mille asukoht on nüüd: Heikink. 10 A. III k. Viimase viie aasta kestel on praegune korter seltsile kolmas. Enne seda asus selts 10 aastat Eesti saatkonna majas. Nüüdne seltsi korteri asukoht on linna keskuses. Ruum on avar, nägus ja meeldiv; köök lahe ja ajakohane ning üür soodne. Selts saab ruume kasutada kaks korda nädalas ja nimelt:

laupäeva ja pühapäeva õhtutel. Seltsi ruumide otsekoheks omanikuks ja väljaürijaks on Soome koonduserakond. — 24. septembril pidas selts uutes ruumides hooaja avamise õhtu. Osavõtt oli rohkearvuline. Peeti kõnesid ja sooviti seltsi tegevusele uues korteris head õnne ja edukat tööd. Paljud seltsi sõbrad saatsid oma tervitusi lilledega ja tortidega. Saadetiste hulgas oli ka Eesti rahvusvärvides laualipp. Avapeol valitses ülev ja perekondlik meeleolu, lauldi isamaalisi laule, tantsiti jne.

8. okt. pidas selts oma sügisest peakoosolekut. Koosolekul selgus jälle see kurb nähe meie seltsi elus, mis viimastel aastatel on omandanud juba kroonilise ilme. Juhatuse liikmetest oli kõigest kaks veel oma koh-tadele jäänud. Ka kandidaadid olid juba juhatusest läbi käinud ja nende gi kohad ootasid nüüd uutega täitmist. Seekord siiski läks uute juhatusliikmete ja nende kandidaatide valimine hästi kergelt ja kiirelt! Oli tehtud juba varakult siinsetele noortele eesti haritlastele ettepanekuid, et nad tuleksid ja hakkaksid seltsi elust aktiivselt osa võtma. Ja nad nõustusid.

Praegusel korral on HES juhtimine noorte ja haritud jõudude käes. Seltsi elust osavõtmine on vilgas ja kasvab rõõmustavalt. Uues korteris on ka liikmete arv hoogsat tõusu osutanud: k. a. septembrik. oli seltsil liikmeid 70 ümber, nüüd aga ulatub see sajani.

Helsingis õppivad eesti noored akadeemia kodanikud on koondunud seltsi ümber, ning on toonud seega seltsi nooruse värskest ja temperamenti. Otsitakse tegevaid jõude, et vaibunud funktsioone seltsis jälle elustada.

Sel sügisel on kohalikele eestlastele peetud juba kaks korda eesti keeles jumalateenistusi.

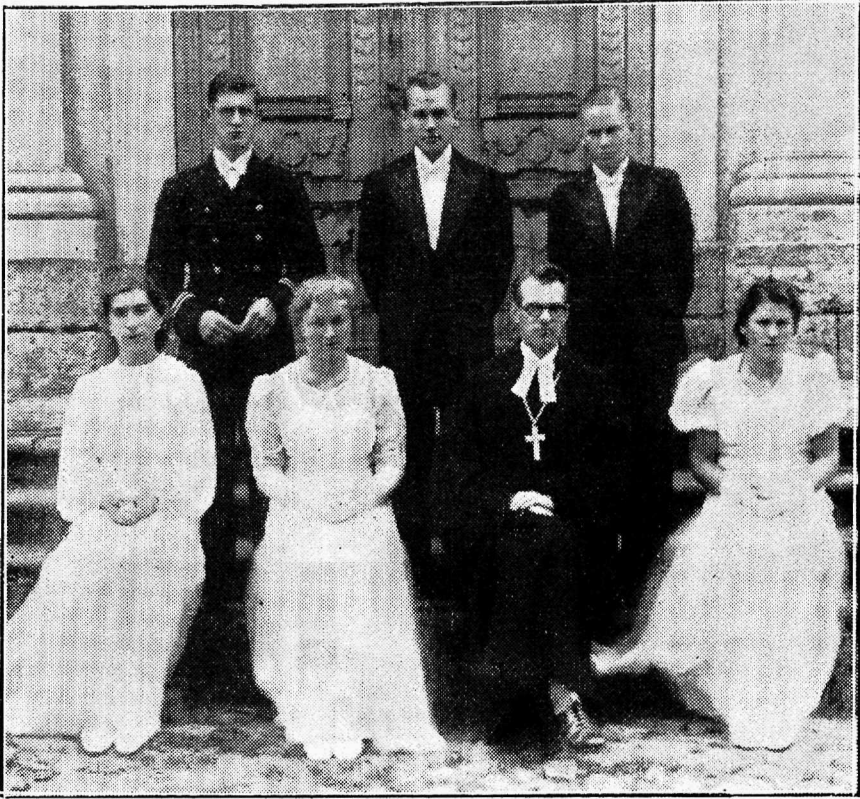
Kord nädalas peetakse eestlaste lastele eesti keele kursusi, mille kulud kannab Helsingi linnavalitsus.

— 12. nov. oli selts korraldanud n. n. „mulgi kapsa-õhtu“. Osavõtt sellest kapsaõhtust kujunes poole suuremaks, kui seda ette arvata võis. Kapsa- ja viinivorstide sööjaid oli üle 80. Mulkide toit maitses ka Helsingi eestlastele ülihästi, nii et kapsaid süües pääsivad varsti ka Eesti laulud valla.

*

Pühapäeval, 27. nov. kl. 12 päeval oli HES poolt korraldatud Eesti kulturfilmi etendus kino „Palatsis“, mis on Helsingi esimese järgu kinosis. Avar kinosaal ühes rõduga oli rahvast täis.

1½ tunniga nähti nüüd väga palju Eestit, tema töid ja toiminguid, kaitseväge tegevust, Eesti ilu, rõõme ja lõbusid. Suure vaimustusega jälgiti viimase Eesti üldlau-

Riia eesti koguduse leerilapsed.

Istuvad vasakult: Hilda Villop, Renate Loot, õpetaja O. Pello, Alma Luik. Seisavad vasakult: Joh. Kukk, Vollrad Koppel, Henno Krevaid.

lupeo vägevat rongkäiku ja kuulati ka selle valdava ühiskoori võimsat laulu ja orkestri sütitavaid helisid. Samuti kütkestasid meeli ka võimlemise ja rahvatantsude esitamisid.

Korduvalt pääsis valla vaatajaskonnas käteplaksutamise torm.

See oli kiitustvääriv Eesti tutvustamine!

A. J.

Riia Eesti Haridusseltsi elust.

9. novembril kõneles Riia E. Haridusseltsi referaatõhtul Riia Eesti saatkonna ametnik Bernhard Eenpalu teemal „Püha maa enne ja nüüd“. Rohkearvuline kuulajaskond jälgis kõnelejat huviga.

10. novembril külastas Riia eesti „raadioonu“ F. Moor, võttes Tallinna ringhäälingu ülesandel heliplaatidele kõnelusi mitme Riia eesti seltskonnategelasega. Ka REHA segakoor laulis plaatidele kolm eesti

laulu. Reportaaž riialastest anti edasi Tallinna ringhäälingu kaudu 26. novembril.

Ühenduses Läti vabariigi 20. aastapäeva pidustustega korraldas ka REHA oma ruumes kontsertaktuse 17. novembril. Peokõnega esines läti kirjanik A. Baumanis; kõnele järgnes kontsert REHA segakoori ja solistide osavõtul. Aktusest osavõtjaid tervitas telegrammiga Läti välisminister V. Munters ning pärast aktust REHA juhatus saatis tervitustelegrammi Läti Riigipresidendile K. Ulmanis'ele.

REHA segakoor kavatab osa võtta 1939. aasta suvel Pärnumaa laulupeost, milleks koor juba on registreerunud; algust on tehtud ka laulude õppimisega.

7. novembril suri üks vanemaist REHA liikmeist Juhan Matiesen. Lahkunut viimsesse rahupaika saatis arvukas sõprade ja tuttavate pere, kelle keskel lehvits seltsi lipp.

t—l.

Riia eestlaste usuelu tõusutähe all.

Riia eesti koguduse uus õpetaja O. Pello on oma jutlustega suutnud äratada Riia eestlaste keskel uut huvi koguduse vastu ja kirikuskäijate arv näitab alalist tõusu. Ka Riia eesti seltskonnatööst on õpetaja O. Pello energiliselt osa võtnud, pidades referaate Riia Eesti Haridus- ja Abiandmiseltsis. Samuti on tal side tekkimas teiste Lätis asuvate eesti asundustega, kes teda on palunud oma juurde tulla jutlustama.

Liivlaste rahvamajale pandi nurgakivi.

Novembri algul pandi pidulikult nurgakivi liivlaste rahvamajale Mazirbes (Väike-Irbenis). Rahvamaja ehitamist toetas teatavasti ka Läti valitsus 15.000 latiga. Nurgakivipanekule oli ilmunud Läti välisminister V. Munters koos teiste Läti juhtivate tegelastega.

Ipiku eestlaste jõulupuu.

Ipiku eestlased korraldasid 18. dets. Jüri Jürissoni juures eesti lastele jõulupuu.

Lapsi oli kokku tulnud ligi 40. Jõulupuuõhtul viibis ka Mõisaküla koguduse õpetaja Sõmer, kes pidas jutluse ning Välis-Eesti Ühingu Valga osakonna juhatusliige Julius Kõivumägi, kes esines jõuluvana osas ja andis lastele kingitusi üle.

*

Välis-Eesti Ühing koos Ühingu Valga osakonnaga kavatses aasta vahetusel korraldada jõulupuud ka teistes Läti eesti asundustes, kus puuduvad organisatsioonid. Jõuluõhtuid korraldama sõidab arvatavasti Välis-Eesti Ühingu korraldava toimkonna liige, kes siis kohapeal jagab kingitusi eesti lastele.

Jõulupuu Lutsi eestlastele.

Elmiste aastate eeskujul kavatses Ühing ka käesoleval aastal, kui leiduvad selleks ainelised võimalused, korraldada jõulupuu Lutsi eestlastele. Arvatavasti sõidab sinna Ühingu ülesandel Lutsi tegelane Paulopriit Voolaine, kes kuuldavasti on nüüd saanud sissesõiduloa Lätisse.

*Häid jõulupühi
ja
hääd uut aastat!*

Mitmesugust.

Välis-Eesti päev kodumaal.

Välis-Eesti päeva pühitsemine kodumaal, keset igapäevase töö ja elu rähklemist ja suminat, toimus tänava veelgi suurema tähelepanu ja vastukajaga kui varemmail aastatel. Kodumaa suuremad ajalehed ja ajakirjad töid oma veergudel suure hulga tunnustavaid kirjeldusi ja artikleid Välis-Eesti liikumise kohta, kusjuures rõhutati ka senise tehtud töö tõhusust. Nii märkis Alfred Tamm „Päevalehe“ juhtkirjas 26. novembril:

„Välis-Eesti Ühing, kõigi nende väärtmeestega ja väärtmeesteta killukete keske korraldajana ja koondisena, pikkade aastate kestes tehtud töös, on suutnud tänuväärset selgitada ja levitada väliseestlaste ja ka Välis- ning Kodu-Eesti ühtekuuluvuse mõtet ka kaugemaisse maailmanurkadesse. Lisaks sellele niidid juba mõnda aega, iga aasta novembri viimasel laupäeval, pühitsetavad ülemaailmsed Välis-Eesti päevad on kujunemas teguriks, mis juba üksnes oma traditsioonilise ilme tõttu toovad kokku ja liidavad taas oma rahva laialipillatud liikmeid.

Ja näikse nagu oleks tänavusel Välis-Eesti päeval kõnelda tema pühitsejatele veelgi rohkem kui eelmistel aastatel. — Väliseestlaste kokkutulemistel sel päeval need, kes suvel külastasid kodumaad, kindlasti jagavad teistega oma muljeid ja tähelepanekuid ka Kodu-Eestist, tema 20. a. juubelipidustusist, laulupeost jne. Kodumaalastele jälle meenuvad need, oma kaugetest asupaikadest tulnud väliseestlaste read, kes laulupeo- rongkäigus sammusid oma lipu all, tuleb vaimusilme ette mõni nägu, keda kunagi ammu nähtud, mõni suu, mille juttu kuulatud, mille huuligi vahest suudeldud, — millised aga kõik praegu viibivad maade ja merede taga.“

Välis-Eesti päeva eelõhtul, 25. novembril, toimus Tallinna raadio-ringhäälingus traditsiooniline Välis-Eesti tund, kus esines kõnega sotsiaalminister O. Kask. Minister ütles kokkuvõetult järgmist:

„Välis-Eesti Ühing ja ühised kongressid on väga palju kaasa aidanud ühisele organiseerimisele, rahvuskultuurilisele koostööle. See töö jätkub kogu rahvuse ühendamiseks.

Raskem on küll rahvuskultuuriliselt eestlaste seisukord Venemaal. Suure idanaabri — Nõukogude Venega — on Eesti vabariigil heanaaberlikud suhted, kuid erinevate olukordade tõttu ei ole mööda laia Venemaad asustatud Venemaa eesti soost

kodanikele kättesaadavad Eesti emamaa kultuuri varasalvede viimaste aastakümnete suured saavutused. Oma rahvuskultuuri säilitamist tuleb neil omal käel arendada. Palju kergem on sellepoolest eestlaste seisukord mujal maades, nii lähedal kui kaugel.

Meie ei sega ühegi riigi siseasjadesse ja soovime ka oma rahvusest suguvendadele ja õdedele, kes teiste riikide kodakondsusse kuuluvad, olla kõige lojaalsemad selle riigi kodanikud, kuid säilitada ja arendada eriti oma noorsoos eesti keelt ja eesti meelt, rahvuse omapära ning ühist kokkukuuluvuse-tunnet. Selles võisin ma veenduda hiljutisel küllaskärgul Lätti, kus Riia eestlased Kegumsi jõujaama juurde kogunedes vastastikuste tervituste järele vaimustusega kiinnitasid: nad on täitsa lojaalsed Läti riigile, kuid jäävad igavesti truuks eesti keelele, meelele ja oma rahvusele.

Usun, et just Välis-Eesti päevad selleks tõhusalt kaasa aitavad, et eestlased välismaadel iiksteist üles otsiksid, toetaksid ja ühiselt koonduksid, teades, et neil emamaa areneb ja oma riigina jõurikkalt tugevneb. Välis-Eesti päevad andku ka hoogu noorpõlve ühendusse ja kirjavahetusse astumiseks — kodumaa ja laia maailma eesti noorte vahel. Eesti meremeeste-pere — meie tõusev laevavägi on sidemepidajaks. Iga eesti laev — oma riigilipu all — viib tervitusi lastele üle kogu maailma merede.

Omal ajal väljarännanud eestlaste hulgas on olnud palju julgust, ettevõtlikkust. Paljud on ka välismaadel oma elu võrdlemisi hästi korraldada suutnud ja varanduse kogunud. Kuid paljud, kes kergelt võõrsil õnne otsima läksid, on pärast suuri vintsutusi ja jõukulutusid raskustesse sattunud.

Tee kodumaale on lahti. Kogutud varandusi saab kodumaal põllumajandusse ja tööstusse rakendada. Just väliseestlased on seda näinud, missugune töötempo ja töö intensiivsus oli võõrsil. Selles mõttes on ka Eestis murrang siindinud ja siindimas. Füüsiline töö läheb ausse, ta on juba mitmel alal rohkem tasutav kui vaimne nn. kergematele bürootöödele piüüdmine.

Sotsiaalolud ja -kaitse on Eestis palju paremad kui, näiteks, Ameerikas, kõnelemata Lõuna-Ameerikast. Kuid kodumaale tülles peab igaiüks arvestama seda, et valitsus igale kohe kohta pakkuma ei hakka, vaid igaiüks peab oma ettevõtlikkuse ja energia kohaselt ise tööle rakenduma. Ka ei tule seda arvestada, et oma tööjõud jätta ja kulutada palju suurema tööpinge juures võõrsil ja siis valitsuse abiga tulla kodumaale tagasi. Meie selleks vanadele

kodusid asutada ei saa. Tervitame kõiki kodumaale tulekul, kuid kes ei ole endale suutnud vastavaid varandusi koguda, need tulgu kodumaa ülesehitavale tööle täie jõuga õigeaegselt tagasi. Kes vanaduses, kojuigatsusest, sünnimaale tagasi tulevad, olgu samuti tervitatud, kuid meie loodame, et nad kodumaale puhkusele tulles ka oma varandusele vastavalt puhkuse võimalused ise looksid ja kaasa aitavad kodumaa ülesehitavale tööle.

Eesti rahvas on näidanud, kuigi arvult küll väike, et ta kahekümne omariikluseaasta kestes on olnud elujõuline, visa ja töökas. See on näide, et üks rahvas rahus elades võib oma riiki üles ehitades kõikidel aladel väga palju korda saata. Kuid see töö on veel pooleli, ta on veel jõudsalt edasi arenemas.

Meie kodumaal oleme kindlad. Ehitame oma riigi tugevamaks ja oleme teda alati valmis kaitsma viimse veretilgani, kui kallimat vara maailmas.

Aga meil on see tunne, et ka iga välisestlane võõrsil võib samuti uhkelt eestlane olla, teades, et tema sünnimaa, kauge Põhja-kodumaa, elab, kasvab ja õitseb, ning alati tervitades oma käe välja sirutab Eesti suguvendadele ja -õdedele lähedal ja kaugel, võõrastel maadel ja meredel.

Järgnesid meeslaulu ühingu „Merilaul“ ettekanded Herbert Roosma juhatusel, Jüri Annusoni kõne „Välis-Eesti ja Kodu-Eesti suhetest“, soolettekandeid Martin Taraselt, katkendeid väliseestlaste ilukirjanduslikest töist ja Isamaaliidu Tallinna osakonna segakoori ettekandeid. Ringhäälingu saatekava oli teatavaks tehtud ka kõikidele Euroopa eestlastele.

Koos muusikalise osaga ja ilukirjanduslike ettekannetega kujunes Välis-Eesti raadiotund meeldesõõbuvaks sissejuhatuses Välis-Eesti päevale.

Raadiotundi seni saabunud andmetel on Euroopas väliseestlaste poolt kuulatud väga laialdaselt, eriti meie naaberriikides.

26. novembri õhtul andis ringhääling edasi huvitava reportaaži Riia eestlaste elust.

Haridusministeeriumi korraldusel peeti laupäeval, 26. nov. koolides aktusi ning selgitati noortele Välis-Eesti organiseerimise tähtsust ja sidepidamise vajadust Välis-Eesti noortega.

Konsistoriumi korraldusel kõikides eesti ev.-luteriusu kirikutes tõsteti pühapäeval, 27. novembril jumalateenistustel esile Välis-Eesti mõtet ja mõeldi palves väliseestlastele.

Välis-Eesti Ühing korraldas laupäeval, 26. novembril „Estonia“ rohelises saalis peoõhtu ettekannetega ja tantsuga. Ettekannetega esinesid teeneline näitleja Paul Pinna ja Hugo Laur, operilaulja

Karl Ots, „Estonia“ valge saali artistid j. t. Peoõhtule oli arvukalt kogunenud ka kodumaal viibivaid väliseestlasi.

Ülemaailmse Välis-Eesti päeva puhul Välis-Eesti Ühing sai ka terve rea õnnitlusi väliseestlastelt, nii traadil- kui kirjateel. Telegraafilise tervituse olid saanud Helsingi eestlased ja praegu Sofias, Bulgaarias viibivad eestlased Norberg, Leiner, Unt'id, Köstner'id ja Schaer'id.

Ka tänavu ei jäänud tulemata tervituskaart põliselt Helsingi eestlaselt hr. August Jaskilt. Kirjaliku tervituse oli saanud ka Brasiiliast Rio de Janeiro'st Jüri Viinamaagi.

Saabunud ja lahkunud väliseestlasi.

Rootsi-Ameerika liini laevaga siirdusid 3. det. P.-Ameerikasse prld. Leida Merelaid, Elfriede Meinberg ja Salme Krass, kes sõitsid New Yorki, pr. Elice Ein oma pojaga, kes sõitis Bostonisse, Georg ja Liisa Lepik, kes sõitsid Kaliforniasse ja 9-aastane Arvo Luup, kes sõitis oma isa juurde Philadelphiasse.

Prantsuse Võõrastelegionist saabusid kodumaale Nikolai Piiri ja Erich Johanson.

Novembri algul saabus üle Nõukogude Vene ajutisele küllaskäigule Eestisse Pärсия eestlane ins. H. Peterson.

Novembri keskelt jõudis kodumaale kahe ja poole aastase äraoleku järele tantsijat Asta Johanson.

Sanghaist jõudis Tallinna eestlanna pr. Linda Guilly, kes oli Kauge-Idas elanud 1917. a-st ja seal abiellunud prantslasest advokaadiga.

Novembri algul lahkus peale pikemaajalist kodumaal viibimist pr. Leida Rahman, kes siirdus oma perekonna juurde Indiasse.

Norddeutscher Lloyd Bremen'iga sõitis 20. det. üle Hamburgi Freetown'i, Lõuna-Aafrikasse prld. A. Nukka.

Orient Line'iga siirdus detsembri keskel Uus-Meremaale Ühingu lüge Ernst Lillioja.

11. det. sõitsid peale pikemaajalist kodumaal viibimist Austraaliasse tagasi V.-E. Ü. liikmed Jaak Peterson ja Eduard Tohver abikaasadega.

Samal päeval saabus Austraaliast kodumaale Sydney eestlane Jakob Ernits.

Välis-Eesti Ühingu teated.

Välis-Eesti Ühing korraldab 20. detsembril k. a. Isamaaliidu Tallinna osakonna ruumides, V. Posti 8, jõulupuu Brasiiliast tagasitoodud puudustkannatavatele eesti lastele. Jõuluvana lubas mängida „Estonia“ näitleja Ants Jõgi, kes lastele

ka üllatusi teeb kingituste näol. Jõulupuu korraldamise ja kinkide muretsemise võt-
tis oma peale Välis-Eesti Ühingu korral-
dav toimekond.

Aasta lõpul astusid Välis-Eesti Ühingu liikmeteks:

E m a n n, Elionore-Alide, Toronto, Ont. Kanada.

K i r o t a r, Elmar, riigiametnik, Tallinn.

M a h o n i, Voldemar, äriomanik, Camperdown, Vic., Austraalia.

W u n d t, Otto, meremees, Greenwich, Conn., U. S. A.

Harbiini eestlaste kodumaa teekond.

Kuigi Välis-Eesti Ühingu koos Välismi-
nisteeriumiga kõik eeltööd Harbiini eest-
laste tagastamiseks õigel ajal lõpule viis,
tuli Harbiini eestlastelt teade, et nad ei
jõua oma asju nii ruttu korraldada ja det-
sembrikuus välja sõita. Sellepärast arvata-
vasti nad sõidavad Šanghaist välja jaanuaris.

Vahepeal on sõidust kodumaale loobu-
nud Nortotsa 7-liikmeline perekond, kes
kavatseb siirduda Austraaliasse oma sugu-
laste juurde.

Kodumaale tulevad siis tuleval aastal
järgmised Harbiini eestlased: Gottlieb, Na-
dežda ja Gottlieb Mets, Alfred, Boris,
Eugenie ja Voldemar Kennberg, Alek-
sei ja Marie Raevald, Voldemar Ru-
ning, Eduard Matson ja Artur Rein-
bok, Tiensinist.

Kodumaale sõitjatest on Aleksei Rae-
vald olnud kauaaegne Harbiini Eesti Seltsi
esimees.

Neegrid enne väliseestlasi.

Eesti kirik kogub raha neegritele kiriku
ehitamiseks.

Eesti avalikkuses on avaldatud võoras-
tust nähte puhul, et eesti ev.-luteriusu ki-
rikutes üle maa arvatakse olevat võimalik
korjata raha kiriku ehitamiseks Aafrika
neegritele. „Eesti Kiriku“ 1. det. numb-
ris nimelt ilmus teade, et arusha rahvale,
Aafrikas, kiriku ehitamiseks on Eestis ju-
ba kokku pandud 800 krooni, ja korjandus
kavatsetakse lõpetada siis, kui on koos
1000 krooni. Eraldi kogutavat annetusi ka
kiriku torni heaks.

Sel puhul meile paratamata meenub, et
nii eesti ev.-luteriusu konsistooriumi dias-
pora-komitee kui ka üksikud eesti hinge-
karjased on tänini võrdlemisi vähe teinud
väliseestlastele hingetoidu pakku-
mise alal, välja arvatud vahest mõnede
meie päriärsete kirikuõpetajate aegajali-
sed jutlusreisid Lätti ja viimasel ajal ka
Soome.

NOLENS-VOLENS.

Kirjavahetust soovivad

Kanada eestlane *R a l p h T r u e*, kes 18—25-
aastasi tütarlapsi palub endale kirju-
tada inglise keeles, aadressil: *R a l p h T r u e*,
2676 *William st.*, E., Vancouver, B. C.
Canada, ja *V i l j a n d i* neiu *V a n d a P e h a p*,
kes palub 15-aastasi tütarlapsi endale
kirjutada aadressil: *V a n d a P e h a p*, Liiva-
tän. 9, Viljandi, Estonia.

Perekondlikke sündmusi väliseestlaste seas.

Riias abiellusid sealse eesti koguduse
uus õpetaja *O. P e l l o* ning sama kogu-
duse kauaaegne tegelane ja organist *H a n s*
L e s p a.

Tallinlanna *E m i l i e T a n n*, kes *R u m e e -*
n i a s esinenud lauljannana, abiellus no-
vembris Bukarestis tööstuse direktori
A l f r e d L a c a r e'ga.

Surma läbi lahkunud väliseestlasi.

1. novembril maeti *S i n d i s* juunikuus
Austraalias surnud Välis-Eesti Ühingu
liikme *J ü r i U s t a v*'i (*U i b o p u u*) põrm.
Matusetalitus pidas Tallinna õpetaja
A. T ä h e v ä l i.

B o r d e a u x's, Prantsusmaal, uppus no-
vembris eesti meremees *A n d r e s J ä g e r*,
pärit Saaremaalt. Teda jäi leinama naine
ja kuus alaealist last.

Huvitav raamat väliseestlase sulest.

Eelolevaks jõuluks ilmub Tallinna Eesti
Kirjastus-Ühisuse („Päevalehe“) trükkis
omapärasemaid raamatuid eesti raamatutu-
turul — newyorklase *H a r d y N u r m -*
s e n i mälestused 13.000-miililiselt matkall,
mille ta sooritas 1936. a.: „*S ü s t a l l ä b i*
A m e e r i k a“. Raamatu on redigeerinud
ja trükki toimetanud *A l f r e d T a m m*, eesti
ajakirjanik, kes ise pikemat aega P.-A.
Ühendriikides viibinud. Keeleliselt on raa-
matu läbi vaadanud mag. *J o h. A a v i k*, raa-
matu joonised on *N e w Y o r g i* eesti kunst-
nikult *J. R ü s i l t*, fotod autorilt, kaas *H.*
V i t s u r i l t.

Osa raamatu trükist läheb müügile
Ameerikasse ja selleks, et selle huvitava,
400-leheküljelise Ameerika-kirjeldusega
tutvumist hõlbustada ka teistes maailma-
osades asuvatele väliseestlastele, võtab
raamatu ilmumise järele selle tellimisi
vastu ka Välis-Eesti Ühingu.

Kirjanduslikke uudiseid.

K.-ü. „*L o o d u s e*“ kirjastusel on
ilmunud:

T. A l g m a: *A J A L O O T Ö Ö V I H K*. Alg-
kooli VI õppeaastale. Teine trükk. 32 lk.
2 illustr. Hind 25 senti.

T. Algma: AJALOO TÖÖVIHK. Algkooli IV õppeastale. Teine trükk 30 lk. 4 illustr. Hind 25 senti.

T. Algma: MAATEADUSE TÖÖVIHK. Algk. IV õppeastale. Teine trükk. 32 lk. 15 illustr. Hind 30 senti.

M. Kampmaa: EESTI LUGEMIK. Algkooli IV õppeastale. 12. trükk. 288 lk. 39 illustr. Hind köites 2 krooni.

O. Kesk: Aed- ja teraviljatoidud. „TOIT ON TERVIS“ VII vihik. 422—357 lk. 17 illustr. Hind kr. 1.95. Terve teos „Toit on tervis“ 7 vihku — 11 kr.

J. Lang: FÜÜSIKA GÜMNAASIUMILE I. Vedelikud ja gaasid. Soojus. Mehaanika. 136 lk. 120 illustr. Hind 2 kr. 50 senti.

G. Rägo — A. Vihman: (Matemaatika õpetamise komisjon). ALGEBRA HARJUTUSTIK KESKKOOLILE. 210 lk. Hind 2 kr. 20 s.

E. Särgava (Peterson). KOGUTUD TEOSD I. 552 lk. 2 autori pilti. Hind 5 kr. 50 s., kal.-köites 6 kr. 75 s. Kõigi kolme köite eeltellimishind kr. 12.—, järelmaksuga kr. 15.—. Kalingurköites 3 kr. kallim.

SUUR PIIBEL. V vihik. Eestikeelse piibli illustreeritud väljaanne. 486—385 lk. 28 illustr. Koguteos — 14 vihku eeltellimisel kr. 19.—, järelmaksuga kr. 22.—

V. Vaga: ÜLDINE KUNSTIAJALUGU. VIII vihik. 656—577 lk. 109 illustr. Terve teos, 10 vihku, eeltellimisel kr. 19.—, järelmaksuga kr. 22.—

E. Voimits. KIIN. Looduse Kroonine Romaan nr. 118. 224 lk. Hind 1 kr.

E. Valmre: ÖÖL VASTU 18. OKTOOBRI. Kriminaalromaan nr. 22. Hind 75 s.

O. Liiv: SUUR NÄLJAAEG EESTIS 1695—1697. Akadeemilise Ajaloo Seltsi toimetused IX. 416 lk. Hind 12 kr.

L. Kalling-Kant: LAPSE ARENG JA KASVATUS. 220 lk. Hind 4 kr. 20 s.

R. Martin du Gard: PEREKOND THIBAUT. I köide 550 lk. Hind 4 kr. 50 s., kal.-köites 5 kr. 50 s. II köide 400 lk. Hind 3 kr. 50 s., kal.-köites 4 kr. 50 s. „Nobel laureaatide“ IV sari. Terve sari — 5 köidet eeltellimisel kuni 22. novembrini kr. 10.50, järelmaksuga kr. 12.—

Fr. Nansen: SUUSKADEL LABI GRÖÖNIMAA. Eessõna prof. Edg. Kant. Sarjast „Mehed, maad ja mered“. 336 lk. 25 illustr. Hind 3 kr. 80 s., kal.-köites 4 kr. 80 s.

M. Johnson: SIMBA. Filmikaameraga Aafrika savannides. Eessõna: H. Kauri. 288 lk. 27 illustr. Hind 3 kr. 40 s., kal.-köites 4 kr. 40 s. Sarjast „Mehed, maad ja mered“. Terve sari, 10 köidet, eeltellimisel kr. 24.—, järelmaksuga kr. 27.—

A. Munthe: SAN MICHELE RAAMAT. Eessõna: K. A. Hindrey. Memuariseeria. 419 lk. Hind 3 kr. 90 s., kal.-köites 4 kr.

90 s. „Marseljeesist Internatsionaalini“ II sari. Terve sari — 10 köidet eeltellimisel kr. 27.—, järelmaksuga kr. 29.—

1938. a. VOISTLUSROMAANID:

K. Ristikivi: TULI JA RAUD. I auhind. Hind 6 kr. 50 s., kal.-k. 7 kr. 75 s.

L. Tigane: SEITSE PASTLAPAARI. II auhind. Hind 4 kr. 60 s., kal.-köites 5 kr. 85 s.

E. õun: UNUSTATUD NAISED. II auhind. Hind 4 kr. 60 s., kal.-köites .5 kr.

„Mardikas“: TINT. III auhind. Hind 4 kr. 90 s., kal.-köites 6 kr. 15 s.

Komplekt, neli romaani korraga tellides kr. 19.—, kal.-köites kr. 22.60.

KARJAPOISS JUKS. Tekst J. Oro, mitmevärvilised pildid H. Valtman'ilt. Hind kr. —.90.

KUIDAS ELAS KÄRDI KUSTI. Tekst J. Oro, mitmevärvilised pildid H. Valtman. Hind 90 senti.

VÄIKE ENTSÜKLOPEEDIA. V vihik. Veerud 769—992. 4 ühe- ja 4 mitmevärvilist eritahvli, üks kaart. 350 pilti. Koguhind — 8 vihku eeltellimisel kr. 10.50, järelmaksuga kr. 13.50.

O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastuse“ väljaandel on novembrikuus ilmunud:

A. Gailt: Karge meri. Romaan. Kaas ja siseillustratsioonid kunstnik A. Johanilt. 327 lk. Hind broš. kr. 3.75, köites paremal paberil kr. 4.95.

Ed. Virza: Taevaredel. Tõlkinud läti keelest M. Pukits. Kaas A. Veberilt. 272 lk. Hind broš. kr. 3.50, kalingurköites kr. 4.50.

M. J. Eiseni elu ja töö. Toimetanud praost emer. F. Ederberg ja mag. E. Päss. 213 lk. Hind broš. kr. 2.75, köites kr. 3.75.

Aug. Jakobson: Oktoobrituul II. Romaan. Kunstnik O. Kangilaski kaas. 368 lk. Hind broš. kr. 4.—, paremal paberil kr. 4.50, köites paremal paberil kr. 5.70.

K. A. Hindrey: Nõid. Romaan. E. Järve kaas ja siseillustratsioonid. 166 lk. Hind broš. kr. 2.75, köites paremal paberil kr. 4.—

O. Luts: „Andrese elukäik“ ja „Õpilane Valter“. Kogutud teosed VII. 339 lk. Kaas E. Kollumilt. Hind broš. kr. 3.50, paremal paberil kr. 3.75 ja köites paremal paberil kr. 4.95.

Helmi Mäelo: Soohüti Liine. Noorsoojutt. Kunstnik R. Kivi'i kaas ja siseillustratsioonid. 114 lk. Hind broš. kr. 1.80, köites kr. 2.10.

Üleskutse koguteose „Jüri Vilms“ asjus.

12. märtsil 1939. a. pühitseme Jüri Vilmsi 50. sünnipäeva. Arvestades tema kustuma-

tuid teeneid Eesti riigi sünniloos, on juba varem algatatud tema omaaegsete lähemate sõprade ja kaastööliste poolt mõte, et seda päeva tuleb tähistada esmajoones suurema koguteose väljaandmisega. Koguteose koostamiseks on juba varem valitud suurem toimetuse-kolleegium ja praegu on loomisel Jüri Vilmsi Mälestamise Komitee (osakondadega kohtadel), mille esimeseks ülesandeks on koguteose kirjastamine, edasi tema tööde väljaandmine jne. Seegu loodetakse vääriliselt mälestada esimese ja suurima Eesti iseseisvuse-märtri elu ja tegevust.

Koguteos sisaldaks mõningaid uurimuskäikude artikleid ja tahab endasse koondada kõikide J. Vilmsi omaaegsete lähemate sõprade, kaastööliste ja kaasaegsete mälestusi.

Koguteose toimetuse on juba varem pöördunud kirjalikult terve rea isikute poole kaastöö saatmiseks, kuid täpsemate andmete ja aadresside puudusel pöördume nüüd veel kõikide poole, kellel on mingeid teateid, materjale ja andmeid Vilmsi kohta. Esijoones palume saata mälestusi oma kokkupuutest Vilmsiga, olgu need lapsepõlvest või esimesest kooliaastaist (1889—1901), Pärnu kooliaj. (1901—1907), ühikpõlvesaastaist (1907—1911) või tema hilisemast elust Tallinnas, eriti aga tema tegevusest 1917. ja 1918. a. Mälestustes tuleks erilist tähelepanu osutada kokkupuutetele J. Vilmsiga tema isiku, maailmavaate ja tegevuse, tema energia, julguse, püsivuse, tahte hindamisele jne. Pole vaja kirjutada ainult tähtsamaid sündmusi ja epi-

soode, vaid ka iga pisiasia ning juhus, mis aitab kuidagi valgustada J. Vilmsi elu ja tööd, on tähtis.

Peale mälestuste palub koguteose toimetuse saata veel kirjavahetusi J. Vilmsiga ja muid asjasse puutuvaid dokumente, ülesvõtteid, kirjalikke ülestähendusi jne. Kõik materjalid, kui neid tagasi ei soovita, säilitatakse peale kasutamist arhiivis.

Mälestused palume kirjutada lehe ühele küljele ja saata ära juba käesoleval aastal esimesel võimalusel. Tähtis kirjad palume saata tegevtoimetaja nimele. Kõik andmed lähetada aadressil Kompanii t. 1—5, Tartu.

Lootes rohket kaastööd

A. Looring,
tegevtoimetaja.

A. Palvadre, Enn Kippel,
toimetuse kolleegiumi nimel.

Kursisedel.

14. detsembril 1938.

	Ost.	Müük.
1 Ingl. naelsterl.	Ekr. 18.11	Ekr. 18.35
1 USA dollar	„ 3.87	„ 3.94
100 Prantsuse fr.	„ 10.15	„ 10.35
100 Saksa riigim.	„ 155.20	„ 157.40
100 Soome marka	„ 7.98	„ 8.10
100 Läti latti	„ 71.40	„ 72.50
100 Belgia belgat	„ 65.20	„ 66.20
100 Itaalia liiri	„ 20.36	„ 20.71
1 Austraalia naelst.	„ 13.60	„ —
1 Nõuk. Vene rubla	„ —	„ —.69
1 Argentiina peso	„ 1.—	„ —
100 Brasiilia milreisi	„ 19.50	„ —

KOGUTEOS

«VÄLIS-EESTI TEGELASED»

ILMUB AASTAVAHETUSEL.

VÄLIS-EESTI ÜHING.

Käesoleva numbriga tasuta kaasanne
«Välis-Eesti kalender 1939».

Vastutav toimetaja: Ernst Jürgens, tegevtoimetaja: Eduard Riisna; talitusjuht: B. Tiido.

Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord.

Tellimishind: välismail \$ 1.— (Ekr. 3.70 või vastav summa kursisedeli järgi muus rahas) aastas; Eestis, Lätis, Soomes ja Leedus Ekr. 2.50 aastas.

Väljaandja: Välis-Eesti Ühing, V.-Posti 8, ehk postkast 100, Tallinn. Telef. 449-43. Tallinnas, 16. detsembril 1938. O.-ü. „Vaba Maa“ trükk, Tallinnas 1938.

See jõuluringitus

on

«Rahvalehe» tellimine

Lehetellimine rõõmustab aasta läbi ja seob tihedamalt kodumaaga. Valige just «Rahvaleht», mis oma elava kirjutusviisiga on võitnud esikoha Eesti ajakirjanduses. «Rahvaleht» toob ka kõige enam teateid väliseestlastest. Hästi toimetatud ajalehena kajastab «Rahvaleht» kogu maailma uudiseid sõnas ja pildis.

Jaga väliseestlane tellib „Rahvalehe“

«Rahvaleht» maksab
välismaale Ekr. 4. – kuus.

Address: Tallinn,
Pikk 54–58

Ühistegelik

kindlustusselts

EEKS-MAJA

Tallinn, Vabadusväljak 10
Telefon 478-08

OSCAR STUDE, Tallinnas

Asutat. 1882. a.

EKSPEDITSIOONI ÄRI.

Inkasso — Kinnitamine — Laeva-agendid.

Oma puksiliid ja laod raudtee ühendusega. — Oma autopark.

Koninklijke Nederlandsche Stoomboot Maatschappij, Amsterdam, esindaja. —

Osakonnad:

Pärnus, Pühavaimu 8.

Tartus, Ülikooli 44.

Valgas, Maleva 2.

Viljandis, Lossi 8.

Telegr. aadress igas kohas: „Studeos“.

A-S.

VIENNAID KIMBERG

Traadi- ja naelatehased — Tallinn.

Meie valmistame:
NAELU — lati-, katuse-, papi- pleki-, vormi-,
side-, sadulsepa-, saapa- jne.

**Kabjanaelu,
Okastraadi obadusi.**

TRAATI — haljast-, põletatud-, tsingitud-, va-
setud-, lakeeritud, vedru-, telegraafi-, klaasi-
mise- jne.

**Okastraati,
Hobuseraudu,**

NEEDE — rauast, vasest, alumiiniumist.
Rauavitriooli.

Kontor: Nunne 16,
Telefon nr. 448-17.

Tehased: Katusepapi 35.
Telefon nr. 304-34.

VÄLISEESTLASED!

„PÄEVALEHTE“

LUGEDES OLETE ALATI KODUMAA SÜNDMUS-
TEST TEADLIKUD.

KINDLASTI HUVITAVAD TEIE LAPSI
EESTI LASTE LOOMINGUD! SEL-
LEKS TELLIGE OMA LASTELE KORD
KUUS ILMUV LASTE AJAKIRI

„L A S T E R Õ Õ M“

„P Ä E V A L E H T“ RAAMATUKAUPLUSTE

KAUDU ON TEIL VÕIMALIK SAADA KÕIKI EESTIKEEL-
SEID RAAMATUID, MAAKAARTE, LINNAPLAANE J. N. E.
KÕIGI EESTIS ILMUVATE AJAK. PEALE TELLIM. VASTUV.

TALLINNA EESTI KIRJASTUSÜHISUS
TALLINN — EESTI PIKK T. 2

AS TE KL A RIIDE KA U PI USED

TALLINN, S. KARJA 15.
PÄRNU MNT. 6. ESTONIA PST II.

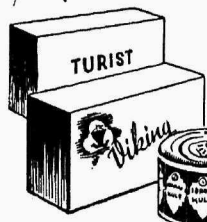
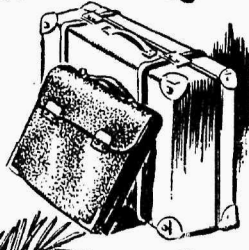
HAAPSALU, KURESAARE,
MUSTVEE, NARVA, PETSERI, PÄRNU,
RAKVERE, VALGA, VILJANDI, VÖRU

FRA

ILUVAHENDID

NOORTELE JA MATKAKS

SUITSETAJAILE

KOHVI JA VEINISÕPRADELE